

СПОРТ
ГалгIай спортсменаш
тхэквондох котбаьлар

16

ДОХКАРХОЙ
Йоккхача яхъашка
дакъя лоацаргда вай
республико

15

СЕРДАЛО

1923 100 лет

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№8 (12585)
Тушол
бутт,
2 ди, 2023 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
бекарга бетта 1-ча дийнахъа денз
1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Знак почета»
яха орден
еннай

МЕХКА ВАХАР
Россе Президента никъ
хъаллоац

2

ЮКЪАРЛЕ
Балха гIулакха
аьдагIий болча
вахав Мехкада

3

БАПАН ДИ
Долакха-Юртарча
ишколе хилар, «Халкъа
Іаьржа таьзет» яха
кхетаче

4

ХАТАР
Туркий, Шаьме
мехкашта
гIо деш хиннараш

5

СИЙДОПА НИКЪ
Турпалхо дагалаьцар
театро

10

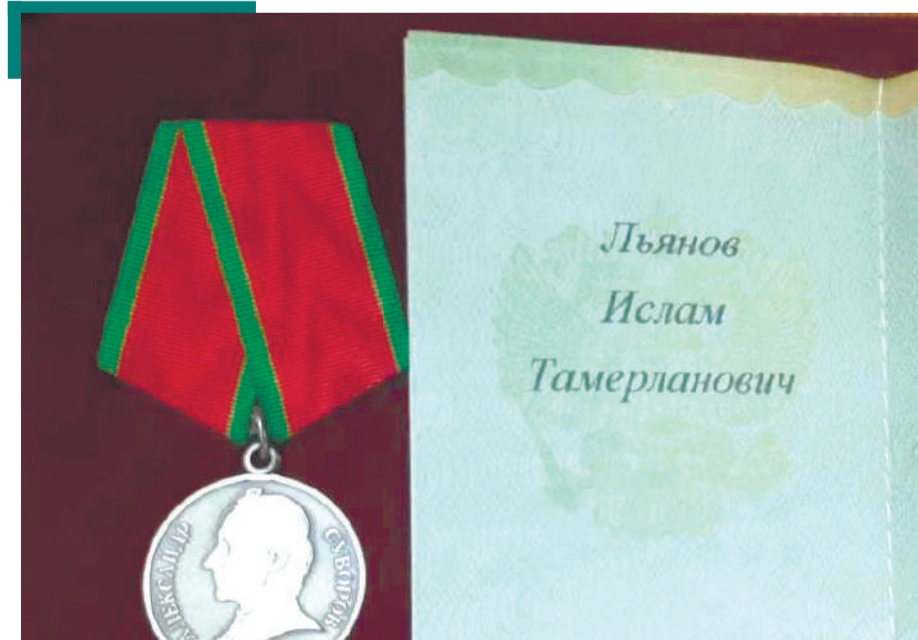
www.serdalo.ru | vk.com/gserdalo | @gserdalo | Дзен сердало

Дешара сердал

ГалгIайче хъадиьлар хъехархочун Шу

10

Деза совгIат

«Суворова майдилгаца»
белгалваьккхав вай
мехкахо

3

Даим Россеца дола вахар

Султиганаькъан Йоакъап

ГІалгІайчен кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас, ше США Госдепа санкцей списка тІа волга хайначул тІехьагІа, аьлар, Россеца доаца сай вахар цІаккха а дага хиннадац сона.

Цо белгалдир, Амери-ко демократи е доах тхо, яхаш, дика яхаш йолча паччахьалкхенашта дукха зуламаш даьлга, тахан Росси йохае гІерташ уж болга.

ГІалгІайчен Кулгалхочо яхачох, цу тайпарча Американ кулгалхой гІулакхаша Россе бахархой барт дукхагІа чІоагІбу, цу списка юкьебахарий Даьхенцара безам а совбоаккх, аьлар «Сердало» газетага ГІалгІай Республикан Кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«Са вахара а сона хета-чоа а из цьхаккха тайпара Іаткъаш дац. Са доазол араьха е ахан гурматаш а, боахамаш а, хьыдола хьалаш а дац. Россеца во-ацаш, сай вахар гуш а вац. Укхазо со ваьв, вай мехка дийшад, Іаьдало болх а беннаб, кхы дуккхадар а деннад.

Украине лаьрххІа йола операци дІайолаенна нийса цьха шу даьннад. Цу юкьа аз вай кагийнах хьаллаьцаб, сайна мога-чох, гІо даьд, ма ярра котало яккхалца, царна новкьостал а лоаттадерг-да», — аьлар Махьмуд-Іаьлас, ший телеграм-канале, латташ долча хьала мах беш.

Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас аьлар, ше Президентх Путин Владимирх тешаш ва, низ бола мехка кулгалхо из хиларах тарра. Вай дукхача къамий бахархо-ша шоашта могоар дерг-да, Российски Федераци Президентца цьхана хьалхашка латта декхаш хьаочашдара.

«Из вай нийсхон тІехьара, юкьара декхар да, воай Даьхе лораярца дувзаденна. Цун керттера маІан да къамий культура, Іадаташ, къамашта юкьера доттагІал, цар цьхоагІо, барт хилар, Россе деррига къамаш цьхогІонна, бакьдолчунна тІехьа хилар.

Вай россенаькъан да, ер вай мохк ба, хІаьта Путин Владимир вай президент ва», — аьлар ГІалгІайчен Кулгалхочо.

Россе Президента никъ хьаллоац

Султиганаькъан Йоакъап

ГІалгІайчен бахархой, Россерча миллионаш болча нахаца цьхана, РФ президента Путин Владимира хьалаьца мехка кхерамзленна никъ къоабалбеш ба, аьлар «Сердало» газетага республикан кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«Россе президента Путин Владимира деш дола керттера кхайкарал да, укх атта йоаца хана, цьха барт хинна кхотадар дехаш. Тахан Россе гІолла вай мехкада хьаллоацаш болам ба дІаьшош, иштта хьаллоац Донбассе дІаьшош йола лаьрххІа операци а.

ГІалгІайче дІакхеташ я Россе дукха миллионаш болча наьха

оазах, цьхан багара доагІаш санна йоах, Россе президента дІаьшош бола никъ хьаллоац, из гІаберзабаьб моттигашкара экономика, промышленность, юртбоахам дегІабоалабара, вахар тоадара», — аьлар ГІалгІай Республикан кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас, ший телеграм-канале гІолла.

Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас иштта белгалдаьккхар, ГІалгІайче а цун бахархой а даим хиннаб Даьхе лораярца дола декхар кхочашдара кийча болаш. Цунна тешал деш ба, вай даьша дІабихьа тІеманикъ, дукхача Российски импере тІемашка латаш хьабаьк-карех ба уж, иштта Сийлахь-боккхача Даьймехка тІем тІа а цар доккха даькьа юкьедихьад,

моастагІа эшавеш.

«Вай ба, машар болча ханашка а, мехка гІулакха шоай денал, майрал гойтараш. Тахан а да вай йоккха паччахьалкхе лораярца мугІарашка.

Дукха ба тахан Украине дІаьшоча лаьрххІа операце даькьа лоацаш бараш. Цар хьагойт шоай майрал, тІехьашкаьхьа ца боалаш, кхочашду тІема декхараш. Уж ба, са ца кхочеш, моастагІа чох

латаш. Цьхабараша шоай вахар дІаденнад цига латаш, нийсхон тІехьа йолча Россена цу тІем тІа котало яккхара.

Дуккхарна Денал хиларах йола орденаш еннай, царех цаІ Российски Федераци Турпала лакха цІи енна а ва.

Росси вай Даьхе я! Вайна тІехьа бакьдар да, цу бакьдолчунна тІехьа — низ, хІаьта из я котало!», — аьлар Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас.

Мехка Кулгалхочо республикан бахархошка кхайкарал дир, къам мехкадаьккха 79 дизарца

ГІалгІайчен кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас белгалдир, гІалгІай къаман барт а цьхоагІо а хиларах, Юкьерча Азе а Казахстане а вай Іодахьийтача хана, халонашта духьальотта низ хилар, аьнна.

«Хьамсара мехкахой! Тахан 79 шу дуз вай къам Юкьерча Азе, Казахстане Іодахьийта, укх балан дагалоацама деношка, аз дег чура хьаллоац цу халача ханашка шоай гаргара нах, кхочашча нах байна биса хІара дезал, дукхача халонех чакхбаьннараш.

Мехкадаьккхар зламигача гІалгІай къаманна чІоагІа Іаткъар, йоккхий халонаш, нийсхонца доаца вахар ла дийзар. ХІара гІалгІай дезале, цу ханара халонаш дег чу йисай,

уж дагаехача, тахан а оагаву, тІакхьаьча хинна халонаш селлара унзара хиларах. Мел дукха шераш дІаахарах, гІалгІашта дагадоагІаш хургда из, шоай дезала а цар дезала а цох дувцаргда.

ГІалгІай къаман исторе хьагойт, мел чІоагІа унзара вахар из хиннад, бакьда барт болаш, шоайла тІаотташ, морзо йолаш хиларах, къам доханзар.

Шоай хьамсарча цІенах, мехка баьнна, кхыча, ца бовзача наьха мехка нийсбаларах, моцал, шелал ла езарах, беа боацаш, вай лоаман дикагІйола оамалаш гойташ, духьальоттар вай къоаной, вай къам. Уж беа хьовзанзар, е царна эгІазло чуйоссанзар, хІара денна духьальйоахаш хиннача халонаша кІалбитанзар уж, дукхагІа шоайла кхотабелар, барт чІоагІабелар. Шоай цІи ца йожа-

еш, тІехьено доаккхал дергдолча наьк тІа баьлар.

ГІалгІай массаза а хиннаб, вахарах доаккхал деш, шоай дезал кхебеш, шоай мохк лорабеш. Мехкадаьккхача вай къамо дІадихьаьча шераша хьагойтар, уж мел барт болаш, цьхоагІо йолаш, дин лорадеш, къаман Іадаташ леладеш, къоаной зламатІар лоархІаш, боккхатІарга ладувгІаш хьабоагІаш ба. Цига яккхача хана, зламатІбараша дешар, уж харцаьхарча наьк тІа ца боалаш, нийсача новкьа болаш хьалкхувш хилар тийша дар вай хьаькьалерча къоаноех. Цигара юха шоай мехкабаьнначул тІехьагІа, цар шоай хьаькьалца, дешарца таханарча ГІалгІайчен лард еллар.

Тухан барт болаш, машар болаш, дукхача къамий Россе цьхоагІо йолаш вай дахача хана,

вай декхар да, исторе балан оагІонаш йиц ца яр. ГІалгІай къаман эгІара лоархІам болаш да, вай тахане хьалкхьаьча къаман къонгий, мехкарий цІераш йиц ца яр.

Вай декхар да, вІалла кІаьд ца луш, дешар, мохк а республика а дегІайоалаяр. Из декхар кхочашдараца, Казахстане, Юкьерча Азе лаьтгашка бисача даьшта дагалаьттар кхочашду вай.

Вайна цІаккха дицлургдац уж хала шераш, иштта бицлургдац цига байнараш. Кодам бувц цар гаргарча нахага. Дала гешт долда, Дала къаьхетам болба байнарех. Дала воча хІамах лорадолда вай къам.

Массане а аьттув балба, машар хилба», — аьлар, ший кхайкаралца Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас.

«Суворова майдилгаца» белгалваккхав вай мехкахо

Султигананькъан Йоакъап

Жайрахъарча вахархочуна Ланьнананькъан Темарлана Ислама, 2023 шера наджгоанцхой (январь) бетта 24-ча дийнахъарча РФ Президента Указах, тѣма а граждански а декхар кхоачашдеча денал-майрал гойтарах, «Суворова майдилг» елар, аьнна, хоам бир «Сердало» газетага республикан пачахъалкхен зарбан болх лелабераша.

«Таханарча дийнахъа, Палгѣйчера бахача тѣмхоша, мехка эскара мугѣарашка болаш, гойтад шоай тѣма а нигатий а кийчо лакха хилар», — аьлар мехка министрий кабинете.

Тайп-тайпарча исторически ханашка, иштта тахан латтача хана а, Палгѣйчен викалаша гойтад хьамсара Даьхе лора-ярца дувзадenna тѣма декхар шоаш дѣзза кхоачашдеш болга.

Балха гѣулакха аьдагѣий болча вахав Мехкада

Султигананькъан Йоакъап

Балха гѣулакха аьдагѣий болча вахав вай Мехкада. Цига дувцаргда дешара гѣулакхашца дувзадenna дешаш. РФ президента Путин Владимира цу хьакъеа тѣадаьхка лоархѣаме

декхараш дувца гулбеннабар цу кхетаче.

«Федеральни Гулламга ше даьча къамаьла юкье, РФ президента белгалдир, мехкара дешара оагѣонаш таханарча хано дѣадеххача тайпара, лакхача бо-

араме, кердадараш юкьекухулаш хила езилга», — йоах тхога кхавчача хоамо.

Цу йоккхача кхетаче дакъа лоацаш ба, РФ дешарах йолча министерствон кулгалду Кравцов Сергей хьалха латташ бола министрствашкара болхлой,

Аьдагѣий мехка лоалаха ядача моттигашкара хьакимаш.

Цига дувцаргда федеральни проектх, Россе ерригача мѣингаша дакъа лоацаш дѣаяхъа езаца йоккхача яхьех, иштта кхьдарех.

Конституце 29 шу дизар белгалдир Мехкадас

Вай Мехкадас Келаматананькъан Махьмуд-ѣаьлас белгалдир, Конституце наьха бокъонаш, кортамукъале лораелга, хила боагѣача боараме нийсхо лоаттаелга.

«Хьамсара мехкахой! Аз даькъаладуьц шо Палгѣй Республикан Конституце 29 шу дизарца! Из вай-цига оттаяра тѣхъа дукха кхавхийгар, боккха болх дѣабихъар. Вай мехка кертерча законо чѣоагѣдир къаман хѣама. Кертерча законаца белгалдаьха лерхѣамаш, шоай йѣзза моттиг хьалоацаш, дѣадаьржар моттигашкарча законий оагѣонаш тѣа. Вай, цхъа мохк болаш, цхъа законаш леладедеш, дахаш нах да.

Вай низ хилар а цѣгара хьадоагѣа. Тахан майрра ала йиш йолаш да вай, цу лоархѣамеча кхавхато вай бокъонаш, моттиг лораю, аьнна. Конституце чудоагѣарашка дѣллага, вай тахан кхавхегаш да, Палгѣйчени Россе ни пайда беш. Сийрда, беркате кхоане йолаш; хилда вай къаман вахар! Дала аьттув боаккхалба вай дѣкача хѣаман тѣхъа!» — йоах Мехкадас, республикан бахархой даькъалабуьцаш.

Къона эскархой белгалбаьхар Мехкадас

Султигананькъан Йоакъап

Къонача эскархошта мейдилгаш телаш, кхетаче дѣайихъар вай Мехкадас Келаматананькъан Махьмуд-ѣаьлас.

«Хозача дешашца баркал оолаш, къамаьл дир вай Мехкадас къонача эскархошца.

Республикерча тайп-тайпарча кхетачешка дакъа лоацаш, шоашкарча даькъе бех-

ктокхаме кхавхегаш, хьабоагѣа къона эскархой тахан. Уж юкье боацаш, цхьаккха кхетаче хилац мехка», — йоах тхога бенача хоамо.

Къонача эскархоша тахан

дѣаьош болча балхо кхувш боагѣараш тѣаьхех, шоай Даьхен сий деш, цун моттиг лораеш бахара. Мехках дог лазаш, яхь йолаш, баха йоабу цар хьальотташ латтараш.

ГалгIайче ламазаш, дуIаш ду 1944 шера мехкахбахарах байнача наха тIера

Султиганькъан Йоакъап

ГалгIайче тайп-тайпарча юкъярлена-ша дIахъу, 1944 шера вай къам мехкахдаьккха хиларца дувзаденнача дагалоаттабий вIашагIхетараш. Доакъашхоша маьл кхайкабу цу халача шерашка байнарашта, аьлар «Сердало» газетага мехка министрI кабинетa зарбан болх лелабераша.

«Карарча хана 1944 шера байнараш дагалоаш дуIаш деш, сагIа луш бола болх дIахъош ба шахьарашка, юрташка. Укх наькъа из дIадихьар Шолжа-Шахьаре, цIихеза Iалама нах, Iилма дийшараш юкье болаш, иштта цига дакъа лоацаш хилар юкъярча балхаца белгалбаьнараш а ОМС викалаш а», — аьлар хоамо.

Из лоархIаме моттиг хьайир бахархоша, шоашкара сагIа даккха ловш хилар бахьан долаш. Уж шой цIераш белгалъяра раьза а хиланзар, дин оагIорахьара из нийсацахиларах.

ТIем тIа байнараш бицлургбац

Гаьгенаькъан Марина

Украине эттача тIема юкье байнараш белгалбир МагIалбикерча №1 йолча юкъярча ишколе. Цига, вахар хьадарий цIераш дIаязъяь, мемориальни улг хьадийллар.

«Улга тIа оттадаьча сурташ тIа ба Хамхой Беслан, ЦIунтолганькъан Адам, Албаканькъан Iаддал-Iазит. Цу ишколе деша баьгIаб уж къаман сийдола къонгаш.

Цига дакъа лоацаш вар шахьара администрацерча юкъярлен совета кулгал деш вола Пантамаранькъан ЯрагIи», — йоах тхога бенача хоамо. «Шой къаман яхь йола къонахий болаш, хьадар цар вахар. Денал дола, майра къонгаш болаш, баха бисар уж массар дегашка», — аьлар ЯрагIе.

Долакха-Юртарча ишколе хилар, «Халкъа Iаьржа таьзет» яха кхетаче

ГIазданаькъан Ахьмад

Долакха-Юрта №2 йолча ишколе-берий беша «Халкъа Iаьржа таьзет» яха вIашагIхетар хилар. Из хетадаь дар Сталина гIозаро вай къам мехкахдаьккха 79 шу дизара.

Цунна хетаяь ший композицеш гойтар Долакха-Юртарча культуран цIен иллиалархоцо Мамилганькъан Микаила.

«Дешархоша шой нийсархошта гойтар театра спектакль, уж цунца, шоашга карагIдоалачох, 1944 шера саькура бетта 23-ча дийнахьа вай къаман тIабена бала хьахьокха

хьежар. Сцена тIара декаш дар къам мехкахдаккхарах дола иллеш а байташ а, цхьадолча хиннар дувцача фильмашкара доакъош а юкьедоаладаьдар укх кхетаче гойта. «Вай халкъа таьзет» яха къонача поэта Саьпараланькъан Микаила даь йоазош а го йиш яр укхза, уж цIоагIа дег чу дувшаш дар гулбеннарашта», — аьлар «Сердало» газетага из моттиг вIашагIьеллараша.

Цу тайпара йола кхетаче дIахъош хилар иштта дувзаденна дар «Дешархошта — культура» яхача проекта, шой даьй хоза гIулакхаш, Iадаташ, мотг, культура вай тIехьенна йицлургйоа-

цаш. Берригача хьашашта а иштта доакъашхошта а совIаташ кийчдаьдар хьехархоцо Iарчакханаькъан Мадина.

нас, 8-ча класса кулгал деш йолча Гаракхой Азас, ишколе кулгалхоцо Гиренаькъан Мовлатхана.

Дешархоша спектакль гойтар

Гаьгенаькъан Марина

Наьсарен района чуйоагIача Iаьлий-Юртарча гимназе ГБОУ дешархоша, иштта культуран ЦIагIа цхьацца хIама Iомадераша Наьсарен-Шахьара дагалоаттама, сийлен мемориалерча цIермашена вагона чура спектакль гойтар, аьлар «Сердало» газетага ДК болхлоша.

«Тахан бераш хилар Дагалоаттама, сийлен мемориале хьокха оттаяьча бокъонца йолча вагонашка. Уж бахьан лайнача халонашка хьежжа доацаш, дешархой ловш бар шой бIаргашца вагонашго, хIана аьлча исторе оагIув из хиларах. Экскурсий яьнначул тIехьагIа, бераша гойтар театра сцена: шоаш мехкахбоахилга хайначул тIехьагIа наьха хинна дегаш, цар вагонашка лайнар», — дувц хоамо.

«Из мо дола хIама дицлац е диц а лургдац, вай зIамигача къаман пхьанашка цIий мел лелача хана. ЦIаккха а ма довлда шой мехкахошца цхьана

бала лайнача бIухой сий, цар цIераш яхийла даим. ЦIаккха а йиц ма лойла, наьна кер чу болаш, моастагIчун цIи тилла мехкахбаьба, дунен чу баьнна-

чул тIехьагIа цига байнарий цIераш. Ма йойла вай къоаной, берий — бIаьш, ззараш барий цIераш; 1944-ча шера саькура бетта 23-ча дийнахьа тIехьара

ди шой хьамсарча мехка даьккхача къоаной цIераш!» — аьлар Iаьлий-Юртарча культуран ЦIен художественни кулгалхоцо Йовлой Хаде.

Магаса бахархошта кертахдаккхар, угара газ мел кхераме я

Султиганькъан Йоакъап

ГІалГІай Республіке ГІолла йолча Россе МЧС ГУ болхлочо Тиймарзанькъан Яхе, Шолжа-Шахъара цІера духъала къовсам лоаттабара колледжа студенташца, республикан столице-ра бахархой бахача хІара квартире чуотташ, болх дІабихъар, аьнна, хоам бир «Сердало» газетата мехка хулача хатарех нах кІалхарбохараша.

«Цун керттера бахъан дар, нах угарни газех лорабар. Бахархошта дагадохийтар республике духка ха йоацаш газ ийккха хинна зе», — аьлар цу балха юкъе дакъа лоацаш хиннараша.

Бахархошта дийцар, уж кхерамечача хъале хургбоацаш, малагІа бокъонаш лорае еза, цул совгІа, царна делар дагалоаттама къахаташ, цу лостамагІа хъалхарча аргІагІа де дезар хъалхадоккхаш.

Тиймарзанькъан Яхе яхачох, хъалхара декхар да тІахъожам лоаттабечарна, иштта хатарах нах лорабечарна хъалхашка латтар — хила тарлуш долча зуламах нах лорабар, цар сахетам лакхбар, кхерамзлен болх царца дІабахъар.

Туркий, Шаьме мехкашта гІо деш хиннараш

Султиганькъан Йоакъап

ГІалГІайче белгалбу Туркий мехка, Шаьме хатар хинна-чарна лаьрхІа, гуманитарни новкъостал деш, наха баь болх. Шолжа шахъара кулгалхочо Гумаранькъан Ас-

лана, цун ГІонча волча Заьгананькъан Мусас кхетаче дІайихъар Турце, Шаьме бахача наха лаьрхІа гуманитарни новкъостал деча дика къахъийгача студенташца, аьнна, хоам бир «Сердало» газетата муниципальни

дакъ тІарча мэре.

«Шахъара кулгалхочо белгалйир Шолжера «Урхаллен а кердача технологей а шоай доалахъара колледж», иштта «Лорийи балха доакъошкарча технологейи Ставрополера

шоай доалахъара техникум», — йоах хъабайтача хоам.

Белгалдаккха деза, цигарча студенташа дІабохъийташ бола мухъ Юбоаккхаш а тІаботташ а къахъийга хилар, хатар хиннача наха из чІоагІа эшаш а бар.

Хоам беш долча гІирсашка хъожаргба

Султиганькъан Йоакъап

«РФ граждански оборона ГІулакхех, чоалханерча хъалах йолча Министерствос, иштта РФ таьрахъий дегІаяра, бувзама духка-

ча наькъий Министерствос цъхана, 2020 шера тушолла бетта цъхоалагІча ден номер 578/365 йолаш арадаьннача амарах, мехка бахархошка хоам беш дола гІирсаш болх беш дий хъожаргба 2023

шера тушолла бетта 1-ча дийнахъа», — аьлар телеграмканале хъабайтача хоам.

Цу тайпара болх дІабахъа лерхІ, хоам беш дола гІирсаш а юкъе доахаш, телевизо-

рашка ГІолла беш бола хоам а юкъе боаккхаш, наха из дІахозий хъажа.

Мехка бахархошта хъалхадаккхад, цу тайпара болх дІахъоргболга а уж цунах кхера безаш хІама доацилга а.

Трансформатораш тоае лерхІ

0,4-10 Кв йола 120 трансформатораш латта подстанци тоае лерхІ укх шера «Россети — Къилбаседа Кавказ» яхача моттигерча болхлоша. Іан ханага кийчо еш, кулг тохаргда дарбанчешка, ишколашка, берий бешамашка, насосаш латтача станцешка, ток хъаллуш йолча трансформаторех.

Жайрахъа, Шолжа, Наьсарен, МагІалбика районшкар тоае лерхІ моттигаш тоаергъа. Лакха тІахъожам лоаттабеш, хан-ханахъа кулг тохаш, доал де дезарех я трансформаторий подстанцеш. Тишъенна оатхалаш дІа а йоахаш, кердаяраш увттаергъа болхлоша.

«ХъатІаюагІа гуйранга,

Іан ханага кийчо еш бола подстанцешка болх бІаьстан хъалхарча бетта дІаболабергба. Эггара хъалхарча аргІагІа терко е езар да, наха хила боагІача боараме ток лоаттаяр.

«Россети — Къилбаседа Кавказ» яхача моттигерча къахъагъа тІахъожам беш,

дІахъу беррига болх», — белгалдир «Ингушэнергонна» кулгал деча ТІоаршхой Рамзана. Укх шера вайцига подстанцеш тоае хъахъожадаь ахча 146 млн сомага кхоачаш да. ДІадахача шера хинначул 5% духхагІа да из. Ше-ший аргІах тоаергъа хІара моттиг, Даьла къахетамца.

Газо зе даьд бахархошта

Султиганькъан Йоакъап

Укх бетта 27-ча дийнахъа Гуйран МЧС болхлошка хоам бера, Кердача Реданте бахача наьханахъа Иенон, яха езаца беса хъалъара ца йодаш, цІагІа хъаІайнача газо зе даьд, аьнна.

Іалаьмате чехка цига дІахъаьчача «Газпром МагІалбикГаз» яхача моттигерча болхлошта гучадаьлар, из зе цІагІа йоагаш лаьттача, биь ала болча пишках даьннилга. Цох хъаихача газо унахъенно човхъараш ялх саг ва.

Уж таханарча дийнахъа МагІалбикерча дарбанче бада. Газ хъаухаш лаьтта моттиг «Газпром МагІалбикГаз» яхача моттигерча болхлоша тоайир.

МЧС болхлоша юха а кхайкарал ду нахага, боккъал а лоралуш хила, яхаш. Зе далар кхерам бола хІамаш цІагІа йоагаш йите, Іо ма дувша! Иштта хатар нийсделча, телефон тоха укх номерех (8 873-455-99-99).

ГалгІайчен дешархошта дийцар; Россе бІухой деналах, майралах

ГІаздананькъан Ахмад

Кердача Реданта культуран ЦІагІа кийчъяр литературно-ашарий композици. Из хетаяь яр, Даьхе лораеш болча бІухой денна.

Юртарча ишколе дагІача берашта дийцар; бІухой майралах, деналах лаьца; тайп-тайпарча ханашка уж, майрал гойташ, Даьхе лораеш лаьтта а латташ а хиларах. Царна юкье массаза а ГІалгІай къаман викалаш хиннаб.

Россе бІухочунна, цун профессена йоккха терко а лоаттаю, цар сий лакха а лоаттаду.

Кхетаче дІахьош, цига дакъа лоацаш хиннарашта довзийтар; тхьовра денз хьадоагІаш дола къаман денал, майрал; вай къаман бІухочуна дІагІахача ханашка а хІанз а дІахьош бола тІема никь. Масала, Афганистане, хІанз Украине; майрал, денал гойташ, тІема хьалхарча мугІаре латташ; уж хьабоагІилга го таро хилар укхаза.

Дешархоша байташ а йийшар, иштта Даьхе лораерий Денна хетадаь иллеш а даьхар.

Цхьадолча бераша шоаш язъяь байташ йийшар.

Даьхен бІухой Ди дездеча хана, вай сий ду хьамсара мохк лорабеш латтача наьха, тахан а из тІема никь дІабахьа безаш, цига дакъа лоацаш барий», — аьлар «Сердало» газетага Кердача Редантерча культуран ЦІен кулгалхо йолча Хоаной Марета.

Боккха маьл хургбола гІулакх

Казахстанерча кашамашка дІабехка боахка вай къаман нах дагалаьцар

Іаьлахананькъан Адам

Казахстане дІабехка боахкача вай къаман нах терко еш, Сейнарой Абос дІабихьача балхах, дийцар тха газето массехк шу хьалха. 2017-ча шера, Павлодарски областа Качирски (хІанз Теренкольски) района чуйоагІача Песчаное оалача юрта ваха волаш, Абос зийра, воча хьале лаьтта вай къаман нах дІабехка боахка кашамаш.

— 1949-ча шера Казахстане ваьв со, — дувц Абос. — Цунга хьежжа, вай нах лайна кьиза Іазап ше ма дарра довзац сона. ЙиьлагІа ферме ваха со эттача, цига нах ца баха дукха ха я, аьлар сога. Цига дІакхьача дайнача сурто духьальоттадир сона уж шераш, селхан хилча санна. Кьоаноша Даьхенах хьегаш мел дийцар, диканга сатувсаш даьха денош, сай берал дагаухар сона. ЙиьлагІа ферме гІалгІай биь дезал бахар. Сейнарой боацаш, Зангенаькъани Келаматананькъани бар цига Іеш. Наькхах даькха бераш доацаш, тха пхе дезалцара 40 саг воаллар цу кашамашка.

Гонахьара тиша карт цхьа ираз дайнараша дІайихьар, боарзаш шаьрденна, цхьадараш чукхийтта латтар. Кашамашка гІолла доладенна лелаш доахан дар. Даьхача даь чурташ дохкаденна дІадаьннадар. Валар хІара сагага кхача езаш оагІув я!

Бакъда, гаьнарча мехка, ший Даьхенах хьегаш, цунга кхайкаш, дІакхалхарал халагІа хІама хургдац аьнна хет. Цига мел боахка гІалгІай, шоай дезалий гІайгІа ийца, бисарий саготдеш бахабар. Уйлаш еш цІабоагІаш, чІоагІо йир аз, мичча беса цига юахьача, гонахьа карт оттае, байнарий цІераш хьатехка, лерттІа чурташ догІа, совлен хІамаш цу кашамашкара араьха, — дувц Абос.

2019-ча шера кьахетаме волча Дала агттув баьккхар Абой ший дагалаьцар кхоачашде. Израил яхаш хиннав цун да, наьна цІи Васлат яр. Къам мехкадаккха салтий чухьелхача хана, Израил Харькове фашист вохавеш латтар. Пхе дезалхочун да вар из цу хана. Цун ши воша вІалла боацача бехка, 1937-ча шера харцаьха оттадаьча гІулакхах лаьца, 15 шу яккха Ювахьийтавар. Цигара хало ла низ боацаш, 1938-ча шера кхелхар цхьа воша.

— БоккхагІчар дувцаьчох, Казахстане Іокхачьаьцул тІехьагІа эггара хьалха дІакхелхар тха даьнана я. 44-ча шера бІаьстан шоллагІа бетта вахар хьаь-

дад цун. Цу шера байнаб са даь-йишеи цун кІаьнки. Цул тІехьагІа дІакхелхаб са даьвеший сесаги цун ши йиьги. Казахстане со висар ши вошеи цхьа йишеи доацаш, дувц Абос.

Кашамаш тоадеш, чурташ оттадеш, доккха гІо дир Абойна цига ваьхача цун новкьоста. Лейнвебер Валдемар яхаш, немце вар из. Або санна, бахачара Іаьдало боахаь, цига чукхайса нах бар уж. Цхьана деша баьгІаца царна юкье доттагІал дисадар. Ший цІагІа из чуййца, дІа-хьа аха машен дІаенна, геттара гІулакхаца хьайзар из саг. Из беркате болх дІабахьа шийна гІо даьча гаргарча наха, баркал аьнна вала магацар Абойна.

ДІабехка боахкача наьха цІераш дІаязъяь, улг оттадир Абос цига. Къаьстта истори долаш саг ва, аьнна, хьоахавир цо цу тІа дІаязъяь лаьтта Зангенаькъан Або-Бакар.

— Казахстане бац цу сага боарз, хетаргахьа, Астрахане воаллаш хила веза из дІавелла. Казахстане ІубоагІаш, новкъа кхелхав из. Деналах визза хиннача цу сага цІи цхьаннахьа дІаязъяь ловра сона.

Галашкара ворхІ километр гаьна иллача Берешке оалаш хиннача моттиге дахар тхо, вай дохадеча хана. Мала нах клезига бар цига. Тем тІа бахабар дукхагІбараш. ЗІамигача берашца хиннача кхалнаьха хІамаш тІаьетта, вордаш дІайига аьттув балацар. Хоттала Іочуяе юсар уж новкъа. Або-Бакара чІоагІа низ баьбар ший дегІа, уж вордаш тетташ. Массехк аьккхий дезал бахар тхо даь-

хача. Юрта гаьнабаьнна болхача хана, зийра Або-Бакара, Идигананькъан Яхььий шин волаьх, цхьа кІаьнк мара гуш воацилга. Могаш воацаш, метта илла Іумар воацаш вар.

КорзагІваьннача Або-Бакара: «Яхььа, мичав Іумар?» — хайттача, цхьаккха хІама де низ боацаш, висар со, аьлар Яхььас. Ше ма водда юрта юахуведар Або-Бакара. ЦІоагІа дегттача салташ-та ше леладер дІахайта, удаш чуваха, 18 шу даьнна Іумар букъ тІа вилла, текхавеш тІехьакхийра из. Иштта тамашийна саг вар из! Цу халон дегІ човхадаь, кхоалагІа дийнахьа вахар хьаьдар дог майра, деналца хиннача Або-Бакара. Шоай хур даь хиннадар наха, из веннига дІа ца хайта гІерташ.

ДоагІаца беса из дІаволла гІийртаб уж. ХІаьта а, цаІ аькхвахьа, дІавихьав цар из цІермашен сацалехь. Або-Бакара кІалхарваьккха Іумар, тоавенна ураьтта, могаш волаш, Кавказе ваьлар.

Абос гойтача гІулакхо дог ураоттадир Казахстане ваха висача ГІушлакхийнаькъан Іийсай. Мержой тайпан лоархІаш ва Іийса. Хийрача мехка бахаш бале а, цун а цун дезала а дика хов наьна мотт. Вай къаман Іадаташ лорадеш, лоархІаш хьабоагІа уж.

Юртбоахаме кьахьегаш болча цар, шоай доалахьа массехк ферма, дІадийна лаьтташ да. ШозлагІа Або юавахача, вІашагІкхийтар уж.

— Шу хьалха аз кулг теьхача кашамий хьал, велха дог оттаргдолаш дар. Цу чура буц яа гІертача хьайбаша

йожаяьяр карт. Аьшка карт е эттар со цига тІаккха. Из болх дІахьош доккха гІо дир сона Іийсас. Ший воІ, гаргара саг оттаваь, машен хьаенна, мел эша оатхалаш Іалашгьаь, чІоагІа дог лазаш, хьежар из. Даьла раьза хилва цун!

Абос уж кашамаш меттадоаладеш хьийга къа дайча, догІехкаш вар из.

— ХІара денна укхаза гІолла тІехвийннав со, бакъда хІанз мара укхаза кашамаш дий хайнадац сона. Лоалаха ядача Качир, Инталь яхача юрташкара кашамаш меттадоаладе хьайзар из цул тІехьагІа. Цу моттигашка Іийсай дукха гаргара нах боахар. Качирски лаьтташка боахараш малашб таьха сона, аьнна, гІадиллар цо Абойна. Судхо хиннача ЦІечой Хьасана дийцар цу гІулакхах. 26 сага цІераш яьхар цо. Верригаш а 80 саг хилар цига веннараш. Іийса оарцагІваьннавецаре, уж кашамаш долча качирски лаьтта цхьа гІишло е кийчлуш хиннадар Іаьдал. Хьалха, юртал ара илла из моттиг, хІанз юрта юкье яр. Іийсайна байра, машенашца цига болх дІаболабе кийчлуш бола нах. Ма водда юрта кулгалхо волча вахар из. Из цун къаьнара доттагІа немце вар.

— Шозза мехкадаккха гІерт шо са къам?! — аьлар цо.

Дерригнех кхийттача кулгалхочо, кашамашта гонахьа оттае аьшка карт елар, цу моттигах кулг тоха йиш яц, аьнна, соцам бир. ХІанз чурташ латташ, чудерзадаь доазув долаш я, вай къаман нах боахка моттиг.

Дешархой наъна мотт хестабеш ба

Газданаъкъан Ахьмад

Керда Редант яхача юртарча культуран Цагга «Галггай меттала деттала са дог» яха наъна метта сахбат д'ади хьар. Из хетадаь дар галггай мотт безбара итт денна. Цун кертера доакъашхой дар ишколе дагга бераш.

Галггайчен кхувшйоагга т'ехье шийна могоар деш я галггай метта, литературан говзал караерзаш, цун дика оаг'онаш йовзаш. «Тхоай кхетаче оаха т'аерзаяь берий кхоллам дег'абоалабара, галггай метта хозал, цун к'оаргал царна д'агойтара, республикан истори к'оаргагга

довзийтара, галггай къаман культуран т'ехъале царна йитара. Тайп-тайпара декхараш кхоачашдеш, бераша хьагойтар шой кхоллама говзалаш, гуш хилар царна мишта терко т'айохийт из к'оаргагга Юмабара.

Берий терко т'аозаш хин-

нараш яр хьалхарча хана вай даьша шой вахаре лелаш хинна х'амаш, книжкай гойтам, дешархоша шой кулгашца хьаяь х'амаш», — аьлар «Сердало» газетага Керда Редант яхача юртарча культуран Цен кулгалхочо Хоаной Марета.

Галггай меттала Къор'ан тафсир делар къаман библиотеканна

Газданаъкъан Ахьмад

Бусалба дешар дийшача Тонганаякъан Хьамзата Галггайчен Янданаякъан Жамалдий ц'ераг'ича къаман библиотеканна сов'гата делар наъна меттала дола Къор'ан тафсир.

Из тохкаш, таржам деш, оттадаьраш ба Тонганаякъан Хьамзат ше, Харсенаъкъан М. Д., х'аьта из арадаккха новкъостал даьд Чажкенаъкъан А. М.

«Тафсир дувцача х'амай редактораш ба филолог-арабист, Барзенаъкъан Хаматхан-хьажий ц'ераг'ича Галггай университетта проректор Матенаъкъан Таббаса Шаьпа, Галггайчен муфте г'онча Овшанаъкъан А. А., иштта Талама саг Султиганаякъан Б. С. Галггай йоозон редактор Озанаъкъан-Юахарганаякъан Салмана Мадина — филолог, из Россе г'орьяьнна хьехархо я. Хьехам луш, галггай меттала йоазув даьр ва Галггайчен Илман ц'ихеза болхло, хьехархо-историк, йоазанхо, х'анз укх дунен чур д'аваха вола Коазой Н. Д. Ислам-дин леладеш мел болча наха, деза Къор'ан х'ара сага вахарера кертера китаб да. Везача Дала дерригача адамга, моллагга ди болаш из хиларах, деш дола кхайкарал да из», — аьлар «Сердало» газетага Галггайчен къаман библиотеке.

Гаьлий-Юртарча гимназе «1944 шера саккура бутт» яха урок хилар

Гаьгенаъкъан Марина

Селхан «Наьсарен района Гаьлий-Юртарча гимнази» оалача ГБОУ д'ади хьар «Аьржа кхьяра» яхача темах дола классера сахбат, вай къам мехка даьккха хиларах дувцаш дар из, аьлар «Сердало» газетага цигарча болхлоша.

«Урок д'айихьар, 7 «В» класс кулгалхочо Угурчанаъкъан Фатимас кулгал а деш. Дика оттадаь сурт дар из, цо къаьнга хьагойтар цу хана хинна к'ызал, иьрча г'улакхаш.

Кхетаче д'ахьош хинна чюкьа, гойтар гимназисташа презентаци, иштта ийишар 1944 шера саккура бетта нах

мехка хьабхача халача кхойтга шера лайнача балах, халонех йола галггай меттала байташ, цул т'ехьагга «Дицде, аьнна, амар да» яхача фильма цхьан даькьага хьежар», — аьлар хоамо.

Белгалде деза, ворх'лаг'ича классе даг'ача бераша д'лааьлар «Г'ала» яха

Гетаг'азанаъкъан Гаьнай или. Йийлла урок йистейоалаш, «Даьймохк» яхача иллеца дагалоттам гойтар бераша. Гимназе кулгалхоша баркал оал класса кулгалхочунна а дешархошта а шой истори диццадарах», — аьлар кхетам балара балхах йолча директора г'ончас Налганаякъан Лейлас.

Галггайчен къаман библиотеке вахара проектий ишколе бех

Газданаъкъан Ахьмад

Тушолой бетта (март) хьалхарча дийнахьа, Янданаякъан Жамалдий ц'ераг'ича Галггайчен къаман библиотеке социальни проекта ишколе бех.

«Ший моттиг хьабкьалца лелаер» яхача федеральни проекта чудоаг'лаш да из влашакхетар, мехка кертерча библиотеке из чакхьяккхара къаьбегаш ба, царна новкъостал ду Галггайчен кагирхой комитето.

«Тха влашакхетара керте латтаргва Местой Бахьаудин.

Вайцигарча кагирхой г'улакхаш йолча комитето вахарца ювзаеннача проекта кулгалхо ва из. Цо ловзара хьисапе хьадувцаргда, проекташ мишта язью, грант йоаккхача яхьашка уж мишта котьяргья, иштта ший проект язъеча хана малаг'ича вахаре нийслуча халача моттигашта терко е йоагга. Вахара проекта лайфхакш (интернет-майдаш), цар к'ийле йовзаш хилча кагирхошта аттагга хургда шоашта ховш дар чакхьаккха а иштта цига г'олла гранташ яха а», — аьлар «Сердало» газетага Галггайчен Къаман библиотеке.

Накъаш тоаде лерхI

Коазой Мадина

Федеральни Гуллам-га ше даьча къамъла юкъе, Россе президента Путин Владимира белгалдир, 2024 шу йистедалалехъ РФ наькъаш 85% кхоачаш тоадаь хургда, аьнна.

Вайцигарча хъалах дийцача, наькъий гIулакхах йолча министрствон болхлоша хьогехъ къоастаяь куц хувца деза моттигаш. 28 км йолча 10 моттигера наькъаш, дикка кулг тохаш, тоадегда.

«Тоае лерхIача моттигех да Наьсарера Сулейменова, Центральни оала урамаш, «Алхасте-Галашке», «Наьсаре-МагIалбик», «Лохера Курп-Терек» яха наькъаш», — аьлар машена наькъий гIулакхах йолча министрствон кулгал деча Хаматханакъан Батыра. Из беркате болх дIахьоргба «Кхераме доаца дика наькъаш» яча къаман проектага гIолла.

20 градус йIовхал эттай ГIалгIайче

Султиганакъан Йоакъап

ГIалгIайче 20 градус йIовхал эттай, морхаш а йолаш, малх а хьежаш, цхьайолча хана мух а хьекхаш.

Цунна тешал ду республикан МЧСо хьабайтача хIара деннарча хаоттамах болча хоамо.

«Хаоттам хургба, йийкха а йолаш, йоачан а йоацаш. Бийсан, Туйрийна цхьайолча моттигашка 6 градусага кхоачаш шелал а йолаш, дийнахьа 12 градусагара 20 градусага кхоачаш йIайха а йолаш», — йоах цу лостамагIа болх бераша. Цул совгIа, белгалду цхьа километр совгIа лакха улла лоа чухьеда тарлуш хилар.

Ала деза, цаьхха йIохьеннача хана, республикерча лораша яхачох, иштта кхьча регионашкарча лорашка а ладийгIаца, боккхий нах шоай могашалга хьожаш хила беза, иштта хаоттам латтача хана.

Берашта наькъ тIарча кхерамзленах дийцар

Султиганакъан Йоакъап

«ХIара сага йовза еза наькъ тIа лелара бокьонаш» яха урок дIайхьар Магасерча дешара Центрерча хьалхарча клас-сашка ухача берашца.

«Ловзара хьисапе духьалди-

хьар берашта, наькъашка лораче дезаш дола гIулакхаш.

Уж хIамаш ховш хила веза тахан хIара саг! Берашта даиман дIахьалхадаха деза, наькъ тIа лелара бокьонаш лорачаяро мел доккха зулам доаржаде йиш я.

Вахара наькъ тIа царна

тахан геттара чIоагIа ха деза гIулакхех да из. Машенех лорадала Iомаде деза вай тахан бераш, тIаккха мара уж бокьонаш йовзаргьац царна», — аьлар из урок дIахьош хиннача болхлоша. Берашта хьалхадаккхар, машенаш лелача моттигашка ловзаш дахка йиш йо-

ацилга, лаьрххIа цу гIулакха къоастаяьча моттигашка мара велосипедаш хека бокьо йоацилга.

Массахана шоай фе хила безилга кхетадеш дар бераш. Геттара хоза хеташ, дакъа лаьцар бераша викторине. Тайп-тайпарча хаттарашта жоп луш, дIайхьар цар ха.

Дешархошца кхетаче йир

ГIазданаькъан Ахьмад

Пажарий-Юртарча №1 йолча ишкола дешархошца кхетаче дIайхьар дийша Iаламсаг волча Мейренаькъан Къоасамма.

Ишколе из вахара бахьан дар, боккхагIболча дешархошца къамъал де ловш хилар. «Иштта йола кхетачеш оаха каст-каста ю. Нийса никъ харжа беза, бераша шоай дог-уйла хьадоастаргдолаш. Тахан вай кагирхошта геттара чIоагIа эш боккхагIчар

хьехам, тIахьожам. Кагирхошта юкъе йирча, унзара хIамаш даржаш латтача хана, юстара Iе, уж теркал ца деш, лела бокьо яц вай.

Дешархошта дийцар, террористаш яхача бIехача наха кхувш боагIараш мишга Iехабу,

малагIаца тайпара шоай харцача наькъ тIа уж боах. Дийшача сага чIоагIа дехар дир берашка, лоралуш, уж тувлбена нах цхьаккха тайпара теркал ца беш хила, аьнна», — дийцар цигарча болхлоша тха газетага.

Берий технопарке хъехархой говзал лакхъю

Гаьгенаькъан Марина

«Кванториум» берий технопарке хъайийллай хъехархой говзал лакхъеш йола курс. Из я «Ардуино» яхача зламгача

тIахьожамхочох варкшопа кепе пайда эцаш, электроника кийленах когIортолга еш йола программа, аьлар «Сердало» газетага технопарка зарбан болх лелабераша.

«Цига Юмабу «Ардуино» ларда тIа программа хъакхолла. Дешар дIахьораш ба «Кванториума» хъехархой: Дзовранькъан Мухьмад, Понганаькъан Ибрахим», — йоах хоамо.

Белгалдаккха деза, курс хъеллар хъехархочун шерца дувзадена хилар.

ПалгIайчен тайп-тайпарча моттигашкара 30 хъехархо ва цига Юмалуш.

Илдарха-ГIалий тIа хьалъяьй 720 моттига лаьрхIа керда ишкол

Султиганаькъан Йоакъап

Керда, дукха моттигаш йола ишкол хьалъяьй ГIалгIай Республикан ГIишлон Министерствос тIадилларах. ХIара денна дегIайоагIаш латгача шахьара, Мехкаждаьха 70 шу яхача урамах яьй из, аьнна, хоам бу «Сердало» газетага республикан ГIишлонхой зарбан болх лелабераша.

«Из ГIишло хьалъе йо-ляяьяр 2021 шера аьхки «Балторг» ТЦ ООО фирмо. «Дешар» яха къаман проект кхоачашьеш, дукхаза вIаштIара яь ГIишло хьалъяьра хьождаьдар 583 эзар сом совгIа. Юкъара дIалаьрхIаца 13 эзар квадратни метр я ГIишлоно дIалоацар. Цу ГIулакха лаьрхIа хьакьо-астадаь деррига лаятта 4 гектар совгIа да», — йоах хоамо.

Цу доазон тIа тайп-тайпара ха яьнна дешархой спортх а физкультурах а ловза йиш йолаш ба. Дешархой массе оагIорахьа дегIабоагIарголаш мел эшачунца Iалашо яьй укх ишколе. Керда, цIена кабинеташ я, чура ГIирс ба, лаборатореш я, бераш физически дегIадаккара эша хьалаш да.

Говзанчаша белгалду, хIара шу массаза дала, ГIалгIайче таханарча хано дIадеххача беса йола дешара моттигаш хьаеллаш латт, кердадоалаш доагIа цар хьал-таро.

ХьалхагIа «Сердало» газето яздаьдар мехка итт юрта хьалъеш йолча ишкол-лашта лаьрхIа 2 млрд 182 млн сом дIадохийтаргда, аьнна.

Яхьашка дакъа лоацаш хилар вай мехкахой

ГIазданаькъан Ахьмад

«Россерча къамий керта тIара ГIирс» яхача ерригача РосседIайихьача яхьашка котбаьнний цIераш яьхар.

Царна юкъе яр вай ши мехкахо: къаман кхоллама цIен методист йола Хутенаькъан Тамилла, Магасерча ишколе истори хьехаш йола Паьнажанаькъан Марем.

Россе дахача къамаша керта тIа туллабеш бола ГIирс гойташ йола уж яхьаш дIайихьар паччахьалкхен Россекхоллама цIенна чубоагIаца Россекъаман наьха культурах болча

оагIоно. Курахьарсах бола болх хьекхар цига вай мехкахоша. Лауреаташта юкъейихьар кхелахоша Хутенаькъан Тамилла, Паьнажанаькъан Марема цу яхьашка диплом делар.

Хьалха тха газета тIа араьйнаяр, Хутенаькъан Тамилас вай къаман кхалнаха хьалха керта тIа туллабаь ГIирс бувцаш йола эссе. Паьнажанаькъан Марем газет дешарашта хIанз хьалхара йовзаш я. Шийца хиннача къамаьла юкъе, цо аьлар: «Вай паччахьалкхен университета исторически факультета магистрант я со. Таханарча дийнахьа Магасерча ишколе истори хьехаш къахьег аз. ДIахьош

иштта яхьаш я аьлча, царна юкъе дакъа лаца лаьрхIар. Дувцилга а доацаш, хоза хет сон,

сай балхага хьожаш хиннараша цун лакхара мах оттабаь».

«Магас» яхача ГIалгIай халхара ансамбло керда программа гойтаргья

ГIазданаькъан Ахьмад

Керда халхарий программа гойтаргья кастлуш вай хьажархошта «Магас» оалача паччахьалкхен фольклорни ансамбло. Из оттаяьй цIихезача гуржий хореографа Дгебуадзе Кахас, иштта цIихезача Гавгавадзе Ильяй цIерагIаца гуржий къаман университета «SEU» халхара ансамбло.

«Болх дIахьош ба, «Магас» ансамбла репертуар кердайоаккхаш, из ший аргIах кхы а дукхагIа теркам тIабодаш хила езаш я.

Халхара тоабо, кердадар оттадеш, дукха къахьийгад, халкъа ашараш ма ярра йовзийташ, ГIалгIай къаман культура лораеш», — аьлар «Сердало» газетага ГIалгIай культуран министерстве.

10 СИЙДОЛА НИКЪ

ГалгIайче хьадиьлар хьехархочун Шу

Султиганькъан Йоакъап

ЛоархIаме кхетаче хилар Наьсарен-Шахъара культуран ЦIагIа. Цига дакъа лоацаш бар ГIалгIай Республикан паччахьалкхен кулгалхо Слостенин Владимир, сенатор БIарахой Мухарбик, республикан Халкъа Гуллама кулгалхочун ГIонча Хьаьшанькъан Аза, ГIалгIай Республикан паччахьалкхен ГIонча — дешара, Илман министр Боканькъан Аьсет, цIихеза хьехархой, къаьнача а къонача а ноахалех бола хьехархой, мехка дешара урхаллений кулгалхой, аьлар «Сердало» газетига ГIалгIай Республикан парламента зарбан болх лелабераша.

ЛоархIамеча кхетачен доакъашхошка моаршал хоатташ, Слостенин Владимира белгалдир, РФ президента Путин Владимира 2023 шу хьехархочун, хьехамчан Шу хилар хьакхайкадаьд, аьнна. «Из да хьехархочун балха лакха мах оттабелга а иштта цунна хьалхашка латта декхар бехтокхаме долга а», — аьлар цо.

Дег чура хьехархошта баркал а оалаш, Слостенин Владимира белгалдир, мехка дешара урхалленашка дукха дика хувцамаш хилар.

«Вай массане а юкъара декхар да — кхувш йоагIача тIехьенна тамашийна дуне довзийтарал совгIа, из нийсача наькъ тIа яккхар, Давьхенцара безам совбоакхаш, цIена уйлаш дег чу ювийташ бола кхетам балар. Из массасана дикача гIулакхашта тIакхувш хилар совдаккха.

ГалгIайчен дика хьехархой, хьехамчаш — сага вахара дика говзал лораераш, царга ГIолла тIазцалу вай ноахал», — аьлар ГIалгIай Республикан премьер-министра.

Ше къамаьл деш, Боканькъан Аьсета белгалдир, хьехархочун керттера дагалаттар — дешара хувцамашка хьежжа кхетам балара болх лакха лоаттабар. «Вай декхар, — цахаддаш хьехархочун говзал лакхьеш, дешара моттигашка технически оагIорахъа эшаш йола ГIалашо яр», — аьлар дешара министра.

Цу кхетаче иштта совгIаташ делар дикагIболча хьехархошта.

2023 шера «Шера хьехархо», «Шера хьехамча» «Шера говзанча», «ГIа хьалха», «Хьехархочунна карагIдоалар», «Сага кхетам балар» яхача яхьашка дакъа лоацаш хургба дикагIбола хьехархой. Цъайтта республикански яхь дахьоргъа говзал-класс юкъе йолаш. Хьехархочун, хьехамчан Шера чуйоагIаш хургъа 40 мероприяти, цо лакхьоргъа хьехархочун балха говзал.

Турпалхо дагалаьцар театро

Гьаьгенаькъан Марина

«Осканькъан Сулумбика Миг» яха керда болх гойтар вай мехкарча эрсий драматически театра актераша. Лакха говзал йолча театра болхлоша духхьал пхе дийнахъа къаххийга вIашагIбелла болх бар из.

Хьаьшашта дайзар цIихезача турпала вахарера гIулакхаш, бера хана денз тIема летчик хила ловш из хьалкхийнилга. Театре гойтар, цун новкъоста-

ша из вувцаш даь къамаьл:

«Блаь шера цкъа мара нийслуц вахара наькъ тIа уж тайпара нах. Дика новкъост, шийцен дика да волаш, чакхваьлар из». — «Аз доаккхал ду из саг сайна вовзарах. Берригача мехко доаккхал де дезаш, къонах вар Сулумбик. Нах кIалхарбаьхар цо, ший вахара уйла ца еш. Цен-нана, дезал, цунга хьежаш боккха мохк болаш, саг ма варий из! Денал эшаш хIама да цо даьр!», — яхаш, хозача дешашца дагалувцар новкъосташа Сулум-

бик.

ЧIоагIа кIаьда, дикалах дизза дог долаш, саг вар из. Из хьаьхьокхаш дар, цкъа поликлинике ваха волаш, цо гойташий дегIацара хоза гIулакх. Поликлиникерча болхлошка моаршал хаьтга ца Iеш, цу чу мел хиннача хIара сагага йистхулаш, чакхваьлар из. ЧIоагIа цецбаьннабар нах, эздийча гIалгIачо гойтача хозача гIулакхаш.

Театре гулбеннабар Сулумбика гаргара нах, из вовзараш, везараш. «ХIаране дег чу, сий-

дола саг волаш, ваха висав из. Цун дега йIовхал хоалуш я, цо хьабена вахара никъ тахка эттача», — аьлар театра актриса йолча Харсенанькъан Марема.

«Вай массане теркалбе безаш, никъ ба цу сага хьабенар! Иштта денал долаш хиннача сагагара масал цаьцар, эхь да вай кагирхошта. Вай къаман дукха ба сийдола турпалаш! Кхувш латгача тIехьенна бовза беза къаман эздий къонгаш», — дийцар сценарий вIашагIьеллача актIера ТIоаршхой Лом-Iаьлас.

ГалгIайче «Боадонгара» яха спектакль хилар

Гьаьгенаькъан Марина

Саькура бетта 25-ча дийнахъа, эрсий ашарий-драматически театро гIалгIай цIихезача йоазанхочун Базоркананькъан Идриса романах оттаяь «Боадонгара» яха спектакль хилар, аьнна, хоам бир «Сердало» газетига театра болхлоша.

«Эггара наха сатувсаьш йола, дукха хьийжа спектакль гойтар ГалгIайче. Дуккха а хьалхагIа ийца даьннадар билеташ.

Спектакль йистейоалаш, актерашта дукха тIоараш детташ, зизаш телаш, сий деш йола моттиг яр», — аьлар ГалгIай Республикан РГМДТ зарбан болх лелабеча Султигананькъан Iарбе.

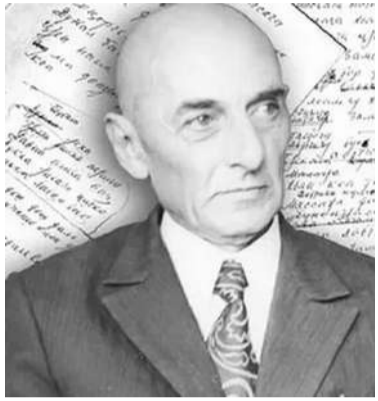
«Пхи шу совгIа ха яр со из

спектакль го безам болаш йола, юххера а сона хетар кхоачаш хилар. Сона чIоагIа дукха деза Базоркананькъан Идриса «Боадонгара» яха роман, из эггара сона дукхагIа веза йоазанхо ва. Из хоза оттаяьяр аьлча, цъаьккха ца аьнна санна да. IотIадаха хIама ца эшаш, актIераша ловзаю ролаш, цу хана-ра вахар гойташ оттадаь гона-

хара вахара сурташ, мах баьваргвоацаш, сов дика дар, цул совгIа, уйла яйташ йола моттигаш а яр цу юкъе дукха. Вела а велха а безам болаш йола моттигаш нийслора, цъайолча хана бIаргара хий юха ца озалуш а хулар», — дог айденна дувц спектаклага хьежача Олмазананькъан Мартас.

Дунен халкъашта юкъяера йоазанхой ди

Къаман деша говзанчаш

Гарчакхановън Сали

Вай къаман каьхата мотт хьа-хилале, ший йоазанхой болаш, цар кхелла говза бе-бе литературан жанраш а йолаш, къам да вайдар. Цунна дола тешал лаха дукха гаьна ваха везац. Эрсий йоазанхоел вогI ца яз деш, цу меттала йоазош кхоллаш хьавенарех ва Гойгановън Сипсой Гаддал-Хьамид. Эрсий меттала цо уж язъяра баьхьан да, багах длабувчаш бола мотт мара, каьхата мотт хиннабац цу заман чухьа гIалгIай къаман. ХIаьта цо ше даь йоазош хозача эрсий меттаца даьд. Царех я цун «Сомавалар», «Жан-Гири», «Серго» яха повесташ; «Лоаман йола дайна гIа», «Нана-есар» яха дувцараш, кхьдараш. Цул совгIа, дукхача эрсий цIихезача йоазанхошца хьоашал долаш, гулакх доагIаш хиннав Гойгановън Гаддал-Хьамид, царех цаI хиннав Булгаков Михаил. Кхьча дешашца аьлча, вай йоазанхой каьхата мотт хьа а хилале кхоллабена хиннаб. Къаман вахара кизга да литература. Из кхоллаш волча сага, ше вахаш йолча заманга хьежжа, дувц ший къамах, цунна нийслуча халонех, цун дикагIболча къонгех а мехкарех а. Ший заман сурт-сибаташ да Гойгановън Гаддал-Хьамид а вайна дозвийтараш а. Масала, «Сомавалар» яхача повеста дика гойт, къеца сага цхьаккха тайпара бокъо а лерхIам а ца хинилга. Хьал дар мара лоархIаш хиннавац юртдас, моллас, лора, кхьметтел юртахоша а ишколечра хьехархоша а. Из цу заман сурт, ийрча оагIув я. Бакьда цу тайпара, нах баха ца буташ йола, новкъарле еш йола оагIонаш дукха хиннай хьалхарча заман чухь. Из гу вайна, цун «Лоаман йола дайна гIа» яха дувцар Юдийшача. ЦагIа чулийлхе, бага пахашк елле, йодайий дIахьу йоI. Къоаналла валаоаллача сага йодайий цар из. Из къоано ве а вийна, йод из. Га дар йола иштта дайнар, бакьда йоазанхоцо говза хьахьекхад бокъонца дола лоаман кхалсага вахар, вешта аьлча, йола дайна гIа санна. ХIаьта «Нана-есар» яхача дувцар гIа гу вайна, мел ийрча Гадат хиннад кхалнах есаралла кхувлар. Дувцар гIа ювцаш йола Нана (ийийий цIи я из) есаралла йоалаь кхалсаг а. Ший мохк дагабоаллаш, ди тIехьа гIеллуш, цамогаш хиле ла из...

Гойгановън Гаддал-Хьамид кхьдола йоазош а да, заман бакьдолча хIамашца дувзадена. Иштта я Жан-Гирена, Серго Орджоникидзена хетаяь повесташ а. Ший уйлаш дIайовзийта никъ лийхаб йоазанхоцо, гIалгIай метта цу тайпара таро йоацилга (йоазув доацилга) хайча, эрсий

метта гIонца даьд цо из. Иштта хиннаб вай литературанна эггара хьалха лард еларех хиннача Сипсой Гаддал-Хьамид вахара, кхоллама никъ.

Цо а царех тарра кхьчар а дIаболабаь литературни никъ дIахо дIабихьаб советий замаьнначул тIехьагIа, гIорбаьнна хиннача вай йоазанхоша, каьхата мотт кхоллаш, дегIабоалабеш къахьийгача наха. Эггара хьалхагIа царех цIи яккха езар ва Малсагановън Кураза Зоврбик. Цкъа-дале, литература хьадеш йола бийдал хьакхеллай цо, из ва йоазон да, шозлагIа дале, ше а воккха йоазанхо, публицист хиннав Зоврбик.

Къаман драматургена лард йоллаш, ший пьеса язъяь цо, «ЙоI йодайри», «Пхьаи». Цо дита уж йоазош, вай драматурге юхьиг хинна ца Iеш, дерригача къаман литературн а беркате юхьиг хиннай. Уж пьесаш язъяь бIаь шу гаргга ха яле а, цар лоархIам тахан а байнабац. Мехкарий удабар а тахан долаш да, хьалха мо дукха деце а; пхьенаш лехилга а каст-каста хаза йиш я. Цудухьа тIехьадисача Гадаташца къовсам лоаттабар лоархIаме моттиг я вай къаман а мехка а вахаре. Из баьхан долаш, уж пьесаш Юмаю тахан ишколан 9-ча классе. Царна тIехьа вай къаман литературанна юкьеьхькай Малсагановън Оарцхой «Салихьат», Малсагановън

Дошлакъаси Оарцхоси цхьана язъяь «Кердача новкъаь», Базоркановън Идриса язъяь «Тамара», иштта кхьяраш. Цу йоазанхой а тIехьа тIабоагIарий а цу тайпара йоазош де йиш хургья цар, наьна метта йоазув юкьедаьккхадечаре. Къаьстта а цун беркат гуш хул керда йоазанхой кхийча.

Наьна меттала масе тайпара жанраш кхолла карагIдоал царна. Тахан Кавказ оалача мехка дахача къамашта юкье цIийдала дезаш дац вай, йоазанхой боацаш е уж во болаш. Вай литературе миссел дика йоазош долаш литература да а дий-хьогI аьле хеталу, дIауйла йица. Масала, Базоркановън Идриса «Бодонгара» яха роман, Бокановън Ахьмада «Беке къонгаш», «Цийенна сайре» романах лакхарча боарам гIа язъяь я. Из хов вайна, «Цийенна сайре» романгазета яхача журнала гIа кепате хиннадаь.

ХIаьта «Седкъашта юкье седкъа санна» яхача романа гIа мехкадаьттахой вахар дика хьагойтараш, йоазанхоцо а еннай ВЦСПС преми. Деррига Ахьмада мел даь йоазош дувца, газет а то

ьаргдацир.

Ший къаьстта а йоккха а моттигаш дIалоацаш да вай литературе Заьзгановън Бахьаудина, Осменовън Хьамзата, Ведажановън Ахьмада кхоллаш. Царех цхьанне гIа, Чакановън Саида кхоллам гIа, саца безам бар са. Вай литературе эггара хьалхара роман язъяь саг ва из. Кхь мел йола романах цул тIехьагIа язъяь. Из я вайна массанена йовзаш йола «Дошо бIоагIий» яха роман. Цунна тIехьа кхеллай цо «Иштта мара», «Бертий бийсаш» яхараш. Уж книжкаш къаман исторена, вай таханарча вахара, къам Сибре дахьийтара хетадаь да.

Идриса Саид прозаик хинна ца Iеш, драматург а поэт а хиннав. Цо кхеллай «Са къаьнк», «Къонгаш бовча хана», «Жанхота вожар», «Асхьаб Бендер», «Террор» яха а кхьийола а пьесаш. Дукха книжкаш яздаьд, байташ юкье йолаш. Царех да «ГарагIураш», «Лавгтан хьаж», «Лавгтан гIовга» яхараш а кхьдараш а. Чакановън Саид вай республике а цул арахьа а шерра вовзаш вола йоазанхо вар. Цу лостамагIа цунна гIо даьдар ше дийшача М. Горьке цIерагIа литературни институт, цига байзабар цунна дукхача къамех бола йоазанхой. Таханарча денна йоагIаш я цо язъяь «Нана» яха байт:

«Бера тара хет вай лавгта,
Ага илили ала.
Бер мо делхаш гу вай лавгта:
Нана, оарцагIьяла...»

Из байт язъяь дукха ха я, бакьда тахан вай ханара йоазув санна я из, хIана аьлча къаьстта тахан гIо эшаш да вай даха лавгта, цун бераш, истий, къоаной. Цу мугIараша дагабохийт Украине латта гIом, Туркий мехка, Шаеме доккха хатар хинна боакка ха.

Поэташ бувца доладеннадолаш, нийса хургдацир Яндановън Жамалдий, Габгановън Жабраила, Гаьгановън Гирихана цIераш ца яхача. Уж ба вай поэзен синпха беттаболиташ, цунга гIолла къаман хозагIйола уйлаш гучайоахаш, дукхача наха дIайовзийтараш. Селханарчеи таханарчеи вахарий бувзашхо хинна дIаьттай вай литературе Жамалдий лоаца байташ, йIаьхьараш цо яз а яьца вIалла:

«Гала ягIа, михца теркаш,
Яхача заман дийна теш,
Гув гIа дагIа малхара каша,
Тишденна, гIийла саготдеш.
Ше къоала деча санна теIа,
МавгIоам гIа латт дохк.
Ер хиннаб са даьша

сискал йиа
Йовхало йоаца миска мохк...»

Боккха безам ба литература дешарий Габгановън Жабраила поэтеца. Аз дукха яздаьд цох лаьца. Цун сурташта кепайийттай. Хьалха наха довзаш дацар царех дукхагIдараш. Тахан, дунен халкъашта юкье-ра йоазанхоцун ди долаш, юха а хьоаха ца йица Iелуц со цун цIи. Аьса хьалха цох даьча йоазон гIара цхьа даьча дагадохийтаргда аз шоана: «Жабраил массаза къона волаш мара вайнавац вайна, гург а вац, хIана аьлча вайцара къаьсташ, цун дерригаш а даьнна хиннадац 28 шу мара.

Цудухьа цун книжка хьа мел эчаца хана, цох дог лазаш, къахеташ эц аз. Селлара хоза уйлаш йолаш хиннача цунна Дала язъяь ма лоаца ха хиннай, аьле хет; дукхагIа ваьхаваларе, ший къаманна ма чIоагIа накъаварвар, цун сий доаккхаргдар цо. Ше къона хиннавале а, уйлаш, мотт хиннаб цун зиракабар санна. Боккхийча наха а дагадохаргдоацар, меттаца кхолла могаргдоаца сурташ кхоллаш чакхьаннав из, шийна егIа хиннача лоацача ханах. Цхьаволча поэта книжка деррига дийшадалале КIордадеш хул, бакьда Габгановън чIаьраш яздаьраш иттаза деша, цхьайттазлагIа деша безам боагIаш да. ХIаьта бераша эггара дукхагIа, аттагIа Юмаеца, хозагIа ешача байтех я цо язъяьраш. Из ше-ше хьахулаш, цаховш нийслуш хIама дац. Поэта мотт бокьонца халкъа мотт, кхолла сурташ кхьча сага ца кхеллаца тайпара кхелла хиларах да из иштта. Тема харжа а нахага ше фу ала воалл белггала ховш а хиннав поэт, хIара ший стихотворени язъеца хана. Цхьа кIезига лоархIам болча хIамах яз деш хиннадац цо ший дошо мугIараш, наха дукхагIа дагадоаллар, цар дукхагIа сатувсар хиннад цо хьехадер. Из, духьал шийна мара ца гуча тайпара хоза сурт оттадеш, хьаала а хайнад цунна, моллагIа темаца дувзадена дале а. Сенах яз деш хиннад цо дукхагIа, фу хиннад цо кертера лоархIар, сенна мугIаьха хиннав, малагIа хIамаш да цо къовсам лоаттабаьраш? Цун ши книжка (кхь язде кхийнадац цун вахаш йоаккхача юкьа) «Наьна кулгаш», «ГIалмисте» дешача хана, моллагIа сага хетадала тарлу, ткъаь бархI шу даьннача сага из миссел йола хозал кхолла хар ма тамаш я аьле. Наьнах, Даьхенах, ГIалгIайченах, тIемах, безамах, вахарах язде гIийртав поэт дукхагIа. Уж дешаш дувцаш, цо Io мел язъаь мугI кхерий гIа даь йоазув мо мара, замаш дIаахарах дицтургдоацаш а доьргдоацаш а да. Цун баьхьанаш да, иштта хоза цул хьалха сага яздаьдоцилга, тIехьа тIайоагIача хана яздергдоацилга. Оалаш да поэташта юкье яхь, хьагI, къовсам хул аьле. Царех хIаранена ше-ше дикагIа хет, ше даь йоазош говзагIа хет, кхьчар даьрел. Дуккхача поэташа вувцаш хезав сонна Габгановън Жабраил, царех цхьанне цаховш а цох товргдоаца хIама оалаш хаза дийзадац са.

Массане цхьатарра дика поэт лоархIар цох, хIанз а лоархI иштта. Цар дуккха хIама Юмадаьд аьнна хет сонна цунгара, тIехьа тIабоагIарашта а чIоагIа накъаболаш хургба цун кхоллам...» Указа юха а дагабохийта лов сонна цо язъяьча «ГIалгIайче, хьо еза сонна» яхача байтацара массехк мугI:

«ГIалгIайче, хьо еза сонна,
ВоIа нана езаши мо,
Гаьна, гарга, диканна, вонна
Хьоца даьча ду дего.
Еза сонна гIалгIай лоаме,
ГIалай, йовний бирса мохк,
Хьаьна наькхаш Тирк
докхош йоа
Беш-Лоам гIара хIара морх...»

Вай къаман дикагIболча поэтех цаI хиннав Гаьгановън Аюпа Гирихан а. Из ше санна догIена а, къаьда а, наха тоам беш а яр цун байташ. Гирихан сонна вовзар 1975-ча шера денз. Цу шера со Шолжа-ГIалий гIарча университетете деша эттар. Дукха ха ялале, радиокомитете балха хиннача Гириханах, са хьехамча а воккхагIвола новкъост а хилар. Камаьрша а поэтий хулаш йола хьагI дагахьа йоацаш а саг вар из. Кхьчар хоза мугIараш яздыча гIадводар, ше уж яздыча санна.

ХIаьта ше-м цо дукха яздаьдар кIоарга чулоацам, хьаькьал дола мугIараш; гIалгIай меттала санна, эрсий меттала а. Цунца цхьан кабинетете болх бе бийзаб са массехк шера. «Со» аьнна воацаш, куралах-сонтурах хIама доацаш, саг вар из. Ше волча чувенача сага гIо-новкъостал де, нийса хьехам бала хьожар. ДагадоагIа, цунца дагабуьвля иха Хамхой Дауд, Новразановън Макка, со а цу даькье. Цо болх баь, тоаяь байт ший тайпара хулар, чулоацама а технически

оагIорахьара а. «Селалад» яхача журнала оагIонаш гIа кепе еттар цо, ше язъяьча а тоаяьча а байташта. Цу сахьате гуш хулар, цу гIа болх баьр, из тоаяьр Гирихан волга.

Каст-каста водар из ишколечра берашта, тайп-тайпарча къахьегама тоабашта хьалхашка къамал де а байташ еша а. Иштта вена хилар из Сурхо гIарча ийс шера дешача ишколе, кхьийолча моттигашка.

Цул хозагIа наьнах дош аьнна саг вайнавац сонна. Еш вай цу тайпара, массехк мугIарах латта байт:

«Нанна везар
Ираз долаш хул,
Аьттув болаш хургда цо
мел дер.

Укх дунен гIа
Ши малх болаш ва,
Наьна сибат дег чу леладер».

Аз тахан хьоахаваьраш массехк йоазанхо мара вацар, бакьда гIалгIай йоазанхой дуккха дукхагIа ба. Дукха ха йоацаш йоазанхоцо, политолога арахийчача «ГIалгIай 100 йоазанхо» яхача книжка гIа уж бIаьннага дIакхьачав. Царна юкье ба тайп-тайпара ханаш йола, таханарча дийнахьа боаца поэташ, прозаикаш, драматургаш. ХIаьта а вай дагалуьвц уж, дикача хIаманца, цар йитача хозача тIехьаленца. Тахан дIахозача бола йоазанхой даькьалабуьвля ловра укх цIайца — дунен халкъашта юкьеьрча йоазанхоцун Денца.

Наьсаре цѣрмашина станци яь 130 шу да

Хьалхарча вокзалах лаьца

Гарчакхананькъан Сали

Оалаш ма хиллара, ха сиха йода, хаьха вода говрбаьри санна. Из дика зувш хул хувцалуш латта вахар, эргяювла гишлош, кхувш дола керда ноахалаш зийча. Масала, паччаьха заман чухьа баьхача вай даьшта гланахьа а тѣхьа дага хинна хургдац, Нана-Наьсаре таханарьяр санна цѣрмашиннаькъа вокзал хург ма йий аьнна.

Царна меттел, цьха 30-40 шу хьалха сона а дагадацар, глалий тлара из моттиг иштта эргяргьа аьнна. Наьсарера вокзал хьалгьа хиннай 1893 шера. Глалгий мехка бахача наха кертерча моттигех цаг хиннай из, цунга хьажа нах а ухаш. Цига даь хинна ца а, таханарча глалий диллача, отарах е кхийнах тара хетаргдале а, хьаьта а наьха теркам тлаозаш, шийна гонахьа дуккха лоархлеме хламаш хулаш хиннай из моттиг. Масала, керда советий ладдал доалача хана, цу новкъа глалла ихаб большевикаш, цунна тлаьхожам лоаттабаьча нахах хиннав большевик Чабенаькъан Эгало, цу вокзале Юбессаб Калуге кхелхачул тѣхьагала Белхарой Батгал-Хьажа цлавахьаш боагала нах, цига глалла чакхбийннаб Сийлахь-боккхача Даьймехка тем тла котало яккха болха вай блухой, хьаьта цун эггара саготах йола оаглув я, цига хьатлагухулаш, глалгий Сибре Юкхачийта хилар. Юкхьанца цигара цѣрмашина никь Россеца Глалгийче йийза ца леш, нохчий мехкаца а из ювзаш хиннаб. Паччаьха заман чухьа наьха са цига тлалатташ хинилга го йий а цьхаьцадолча йоазанхой кхолламашка.

Масала, Мутагаланаькъан Хьажбикара яздаьча «Большевикаш боагала» яхача дувцар тла йоккха моттиг длаоацаш я Наьсарера вокзал. Йоазанхочо, дувцар а ца оалаш, «Ледаьр дагалацар» аьнна цох. Кхьаца дешашца аьлча, бокьонца хинна хлама да цо ший йоазонга глалла вайна довзийтар. Цу юкьера цьха дакъа шоана дагадохийта безам бар са: «...Хланз шозлагла е кхозлагла мара цѣра машин бларгагуш саг вацар тхоца хьалха а тѣхьа а, цьхан Анзоргара дийккхача. Цудухьа тхона къаьстта сакьердам болаш дар, «болшекаш» цунца ца хилча а, моллагла машин бларгайовр а.

Бакьда станце цьбаккха а машен яцар. Цига а тхоашта салолам бир оаха, цунна дола баьхан шийтта сахьат даланза хилар а лаьрхлала. Машинага хьажа хайшар тхо. Дукха хьажа дезанзар: цьха ах сахьат яхар мо ха ялалехь, Баку оаглонгахьара, уст мо герташ, ена хьаьттар товараш кхухьа йлаьха машин. Тхо, йоагача машина лахар ма хезза, тхоашта толашагала хетача моттиге длаьтта латташ дар...

Ийрчача, бос байнача, тишгьеннача товарни яьссача вагоний налараш йийлла латт, хьаьта наг-нагахьарча вагона

Алибокхананькъан Шимоаха

чу юкь-юкье саг вагала. Пийла, маьлхара, тха дегашка сагото тоссаш сурт дар духьалььттар. Оаха, селхан денз хьа кийчо еш, лаьрхлала влалагбелла е хала никь, хланз эггара тѣхьа а даьккка тхо хьаьттачул тѣхьагала, дунен тла мел дарел толашагала барзкъаш а дувхаш, сибатах-кепах тоабенна хила безача «болшекашта» меттел, тхона бларгагу ийттла, тиша, младе барзкъаш дувхаш, маьлхара юхьмаражу младе, лаьржа фоартамаши йолаш укх вагонашка багала влалла малаш ба ца хов нах. Вагонаш тла багала герга кийнаш йола, Пхьилекьонгий-Юрта, Карабулак, Сипсой-Глалий тла е кхьа эггалаьрча станцешка тлахайша хила тоам бола вайнах а. Хьаьта укхазе, Вогзале а шоай цлагала мо длачубувл вагонашка, машин кхачалехь цьха тьаьх минот хьалха, тхо санна, укхазе тхоца лийннараш а...» Цу ханарча Наьсарен цѣрмашина станце сурт дикагала гойта йийш яц, аьнна, хет сона. Бакьда тѣхьагало, дуккха даьннадеца а, эргадол станце куц. Сона дагадоагача хана иштта дар из: йоккхача хьайрани (мельзавод) районерча базарай (хланз Малсагананькъан базар) юкье дар шахьар тларча кхьаца цѣноех тара доаца, эрсий кеп йола, сийрдаце беса клир теха етгача кирпичках даь цьха глат дола цѣнош. Хоза а лоастам болаш а дар уж. Хьалхашка глалла тѣхьбоалар шолха цѣрмашина никь, цун маьженаш хинна уллар товараш даьхача вагонашта совца баь массехк никь. Вокзалан хьалха глалла асфальт билла перрон яр.

Вокзала цлагала чуваьлча, лаьагача беса влалагдоахкаш дахчан букь бетта гландаш латтар. Цу чура чуволаш кхоний яр.

Цьханне тла яздаьдар «Станце начальник», шоллаглчун тла «Милици», кхоалаггьар кассирий ний яр. Буржуйка оалаш йола пешк йоаллар пенах, иштта билеташ эца даь корга дар. Нах дукхагала тлалатташ йола ха яр бляьсти, хлана аьлча дукхагала мел бола мафа нах «доагорах» ухаш, цунца шоай дезал кхоабаш бар. Эрсий мехка длаболхача цар сезон йолалора бляьсти яьлча. Укхазе глалла тѣхьювлар «Баку-Москва», «Грозный — Москва» оала цѣрмашинаш. Цунца Минводе кхаччалца дла а бахе,

кхьаца цѣрмашинаш тла хувшар глалгий гишлонхой. Болха моттигаш бе-бе хулар: Новосибирск, Тюмень, Воронеж, Казахстан, кхьа а массагала яр уж.

Иштта укхазе глалла тѣхьювалар Шолжа-Глала — Берса-Юрт яха цѣрмашен. «Болхлой цѣрмашин» оалар цох («Рабочий поезд»).

Оаха-м «студентий поезд» оалар цох, хлана аьлча Наьсарера Юволавенна Шолжа-Глалий тла Ючукхаччалца мел ядаца глалгий, нохчий юрташка мел баха студенташ цу цѣрмашенаца ухар деша длаболхаш а дешара цлабоаглаш а. Из маьха дуккха дарегла яр, таксех кхо сом доаккхаш хиннадале, цунца ах сомах ваха йийш яр республикан столице.

Цу чу го йийш яр тайп-тайпара ханаш йола нах. Масала, цунца дукхазе лийннарех бар поэташ Гаьгенаькъан Гирхан, Вешкаранаькъан Мухьмад, футболист, «Ангушта» тренер хинна Киренаькъан Тимур, журналисташ, хьехархой, гишлонхой, цу тла цаховш-м саг виса а варий-хьогл вай мехка. Со-се пхе шера лийннав цунца, университет яьккха валлалца.

Цѣрмашина станце яр муьх кхухьа (багажни) отделени. Из цлаккха длаьлац са дег чура, бера ханара дагалоацам цунца бувзабенна хиларах. Казахстане болх беш волча тха даьдас велосипед яйтаяр тхона. Цу хана, хланз мо парглата эца йийш яцар вайцига велосипед, цо тхона яйтар морг-м сона влалла а яйнаьцар. Цаста санна цѣе бос болаш, «Школьник» аьнна яздаьдар цун рама тла. Вайцига дукхагала хулаш хиннараш «ПВЗ» оала боккхийчар, «Орленок» оала ондаргий велосипедаш яр. «Школьник» цлаккха яйнаьцар сона. Из велосипед хьаьца цигарча мовхьаш хьателача отделени йолча тхоаш нанас дига шаьра дагадоагала сона.

Иштта товарни станци а яр вокзале. Укхазе дукхагала тлакхухьаш хиннараш контейнераш, гишлош еча эша гирсаш дар. Масала, шифер, ардакх, жагала, сарпалаш, цемент. Тѣхьарчун вагонаш йоасаеш боакхаш хулар касткаста болхлол. Цу хана маскаш наха юкье яьржа а атта эца йийш йолаш а яцар, хьаьта а, мерех хьекха йовлакх дийке, къахьегар цар. Бакьда цо клеьзига новкьостал дора, мериургаш, лергий тургаш дизза цемент йоаллаш хулар царех хийла саг.

Цьхаьцадола берий ловзараш а дувзаденна дар цѣрмашина станцеца. Цьхаьза бераша рельсаш тла дото е цаста ахча дуллар, чархаша из млаьддой хьажа, е рельсашта тлагложла лела хьожар, Юца легаш, е сеца латтача вагонашта клалгложла чакхдувлар.

Цѣрмашина тамбур чу хьалчу а ваьнна, цѣрмашин йолаелча Юкхосавала мегадох, «турпал» лоархлар. Цу тайпара моттиг гу вайна Гойганаькъан Сипсой ладдал-

Хьамида «Сомавалар» яхача повеста тла. Зламига волча хана, цѣрмашинаца хоккавала ухаш хиннав йоазанхо. Цьхабараш цун тхов тла баьле, удаш хулар, из-м гетгара майрабарашта мара де магацар. Боккхаглар царех зулама арьанна лела уркаш лоархлар. Иштта дар вокзала гонахьара вахар.

Глалгий республика хьаьчул тѣхьагала, дикка эргяьлар из моттиг. Цига хьалгье йолайир йоккха цѣрмашиннаькъа вокзал.

1996 шера 5 сентябре араьданача «Наьсарен оаз» яхача газета тла кепе теха дар аз даь дуккха доккха доаца «Вокзал укх шера длаьургья» яха йоазув. Цу тла яздора: «Наьсаре хьалгьеш я керда цѣрмашиннаькъа вокзал. Из хоам урагала а пхорагала а чакхбаьннаб вай мехка глалла, из бокьонца мишта хургья ховш саг веце а. Хьаьта а белгалдаккха деза Словакерча Нитра яхача шахьарера проект оттаяьраш, вайцигарча наха тоам хургболча тайпара из оттаяь ца леш, укхазе глалла тѣхьбоаларашта хоза хетаргйолча беса из оттае хьежаб, аьнна.

Вокзал латташ я влаллий уйченашца дувзаш долча массехк гловнах. Цар тхов клалха хургда наькха ваха араваьннача сага эшаш мел дола хьалаш. Цу даькье ден-бус болх беш йола йий касса, мовхьий отделени, почтамт, шахьарашта юкьера бувзам лоттабу станци, лора ца, кхьметтел самукьадоаккха моттиг. Бицбенабац укхазе эггара зламагложла наькьахой а. Царна лаьрхлала хьаьдаьд наьнеи берей цла. Ший тайпара хоза а теркам тлаозаш а да вокзала архитектурни куц: герга тховнаш, араьха — сурт кхоллаш йола штукатурка, ингле плитка, дуккха кхьдар. Вешта, бокьонца керда гишло мишта хургья вайна кастта гургда. Доазол араьхара говзанчаш дага ба укх шера декабрь бетта из длаьала».

Лийрхлар иштта дар. Бакьда, оалаш да, «Лийрхлар хиннадац, деглар мара». Цу тайпара корга болаш дар Наьсарерча вокзалах лаьца аз тѣхьхьара даь йоазув. Из юха а шоана дагадохийта лов сона. Из дар 2021 шера. «Укх шера нийсса 25 шу дуз, вай республике дуне миссел йоккха цѣрмашиний вокзал хьалгье. Керда хьахиннача респу-

блике эггара хьалха хьалгьаьча гишлонех цаг я из. Из еш латташ, цига хинна а шедар сай бларгашца бларгадайна а ва со. Дукха томаш йола сома книжка санна яр, Словакерча Нитра яхача шахьар тларча архитектораша оттаяь хинна цун проект. Из Юмае, кхетаете сахьаташ а доахаш вагала везар. Из еррига чоалх влалагйоллаш хиннараш а цу глалий тлара гишлонхой бар. Чура чуволаш массийтта блок яр вокзала чуйоаглаш. Цар тхов клалха хила дезаш дар наькьа арабаьннача наьха хьашташ кроачашдергдола шедола хлама.

Масала, ден-бус болх беш йола йий касса, муьх длачутела отделени, почтамт, шахьарашта юкье бувзам лоттабу телефонни станци, рестоан, лорий кабинет, наьнеи берей цла, клалдвалар (психически юткъам) дладоаккхаш, син сатем баьхаш йола кабинет, кхьдараш.

Оалаш ма хиллара, лийрхлар хиннадац деглар мара. Ший ткъаь пхе шерга вокзал кхачача хана, лакхе дийцарех дуккхадараш укхазе доацаш да. Хетаргахьа, из дувзаденна да дуккха нах тла ца латтандаь. Хланзарчоа укх новкъа лелар Наьсаре-Москва оала цьха цѣрмашин мара яц. Из лела йолаеннай, 2014 шера денз. Бакьда сентябрь бетта Наьсаре-Минводы яха сиха лела цѣрмашин а хургья яхаш да, укхазе хозаш дола къамаьл. Из «Чагарг» аьнна цѣи йола цѣрмашин Москве ухар санна Россе столицан цѣрагала лелаш хургья.

2019 шера кхаччалца, цѣрмашина вокзал ювцаца гишлон чу арендах леш яр, Росимуществона мах телаш. Цу шера 1100 квадратни метр нах леш йола зал, мах тела безаргбоацаш, вокзала доалахьа хьаьеннай.

Цига денз дла мел ийккха хлама цѣрмашина вокзала кулгалхой доалахьа дац укхазе. Ала деза, цун тайп-тайпарча блокашка 19 организаци леш я, аьнна. Масала, царех я Росимущество, Наьсарен райсовет, КНРФ вай республикера отделени, кхьяраш.

— Из зал тхоай доалахьа хьаьенначул тѣхьагала, — йоах вокзала кулгалхочо Клаценанькъан Мурада Ибрахима, — оаха тоадаьтад наьнеи берей цла, хланз цу чу мебель оттае еза тха. Лифт тоаяьй, кулг-юхь дилара, аравахара эша моттигаш

меттайоалай, 70 процент пандусаш яь яьнай. Иштта дийнахьа болх беш ши касса я, дукха ха йоацаш хьайийлай къаман даараш кийчдеш йола кафе. Хланз перронаш тоае лаьрхIа да тхо.

ИбрахIима укхаза болх бу дукха ха я, къаьнара вокзал йолча хана денз (1995).

Хланз ялхлагIа шу да из укхаза хьаким вола. Верригаш цун карара болхлой 15 саг ва. Москве уха цермашин кхыча организацена чуйоагIаш я. Укхаза я АО ФПК — федеральни пассажирий компани оала акционерий юкъярло, цун даьй Москве багIа, хIаьта вайцигарча филиала керте латт Оздой Асхьаба Лом-Iаьла. Ди юккъя ухаш йолча цу цермашенаца болх беш 54 саг ва.

Кулгалхочо яхачох, уж берригаш цъатарра дика къаьнегаш, шоаех гIалат ца доакхийташ хьабоагIа. Царех я Котананькъан Ахьмада Хьава, Бокананькъан Мухьмада Рукъет, Бабхой Башира Танзила, Мираненко Галина Викторвна, кхыбараш.

— Цермашин ди юккъя цаI мара ца леле, Наьсарера перезд каст-каста къайла хIана хул? — хьаттар аз Мурада ИбрахIимга.

— Мухь кхухьа цермашинаш лел укхаза, уж Прохладнера, Берса-Юрта йоагIаш хул, е Сипсой-ГIалий тIа е Илдарха-ГIалий тIа кхача дагахьа. Ден-бус бархI пара хила тарлу уж. Цудухьа къувлаш я перезд.

Иштта да таханарча дийнахьа цермашиний кертерча вокзала вахар. Ткъаь пхиь шу дукха ха я ала йиш яц, бакъда кIезига ха а яц из. Вокзала хьалаш кхы а дикагIа хиларга сагусва лов. Цермашинаш дукхагIа лела яьлча, адамаш дукхагIа тIалатташ хилча, тоадала мегаш хIамаш да уж а».

Цул тIехьагIа сона хезачох, сиха цермашин «Чагарг» лела йолаенна хиннай, цъхабакъда, дувцачох, из дукха лийннай, сецай. Из хьалйиза, дIа-юха кхувла нах боацандаь, хиннад йоах из. Из мел бакъда хатта деза вокзала кулгалхочка.

Юххера а, са ала безам бар, дукха сийдолаш бола нах хиннаб Нана-Наьсарерча цермашина станце къаьнегаш. Тахан мо дагавоагIа, цига каст-каста фонарь, байракхилгаш, вагонашта кIал увттабу «Кюажув» бебоаллаш лийнна Атигананькъан Муса. Из воккха саг, Сийлахь-боккхача Даьймехка тIема доакъашхо вар, дуккхача шерашка вайцигарча цермашиннакъа кхерамзле лораеш болх бир цо. Иштта дика болхло, къаьнегама ветеран вар Албохчананькъан Шимоаха, станце начальник Албохчананькъан Ювсап, кассираш хинна Чемаззананькъан Рамзан, Албохчананькъан Аминат, товарни станце къаьнийга Iарчакхананькъан Ахьмад, кхыбараш. Берригаш бийца а варгвац. Царех цъхабараш вокзала юххе, цигарча болхлошта даьча ценошка, бахаш бар. Iаьдало, цар йоакхо еш, лаьрххIа царна хьалдаь ценош дар уж.

Вокзала 130 шу дузача шера, цермашиннакъахой ираз, аьгтув хилар лов. Царна хетгача тайпара тоалулба цар болх а балха хьалаш а.

Халкъя викал вар из

Фаьрганаькъан Хьамзата 70 шу дизад

Вай къаманна эггара халагIа ха яр аьнна хет сона 1989-1993 шераш. Йохаш а еха латташ а яр Нохч-ГIалгIай республика, хьаьховш латтар къамашта юкъяра тIемаш-къовсамаш, болх бе, дезал кхаба, ваха чоалхане дар.

Массанахьа дохкаш, детташ герзаш дар, кхы а массагIа дар уж, къаман саготдеш хинна хIамаш. Кхы дикагIа дацар берригача Росси оолаш болча мехка лаьтта хьал а. Къаьстга цу хана хала дар хьакимашта, халкъя тешам бенна хержача депутаташта. Доал хала дулуча жIака тIа кхаьчадар гIалгIай гулакха а. Боабеш, лечкъабеш нах бар, халкъя боахамIа юхейиса «фата» тохаш бараш кIезига бацар. Наха, теша а тешаш, цу заман чухь шоай цIерагIа СССР Лакхехьарча Совета депутаталла хержарех цаI вар Фаьрганаькъан Ахьмада Хьамзат. Укх деношка цун 70 шу дизад. Цо хьабена вахара а къаьнегама а никъ шоана юха а дагабохийта безам ба са. Укхаза сона гIо деш хургда политолога, йоазанхочо Патананькъан Йоакъана даь йоазув. «Фаьрганаькъан Ахьмада Хьамзат ваь хиннав 1953-ча шера тушола бетта (март) 1-ча дийнахьа Киргизерча Фрунзе яхача шахьар тIа. 1963-ча шера цIавенав гI. МагIалбике. Ишкол яьккхачул тIехьагIа, эскаре ваха тIеравоалаш (1971-1973 шш), слесарь волаш къаьнег «МагIалбикмехкдаьттан» НГДУ КИПЕ. 1974 ш. волавенна 1980 ш. кхаччалца Махьмад Хи тIарча газ чакхийоахача тIема кийчо йолча ха тIа хул, цунца цъхана, болх бешше, Нохч-ГIалгIайчен пачахьалкхен университета исторически факультете дешаш хиннав. 1980 ш. гI. МагIалбика № 18 йолча юкъярча ишколе болх беш хиннав истори, обществоведени яха Илмаш хьехаш. 1989 шера хержав СССР халкъя депутаталла. СССР халкъя депутатий съездашка, союзни а федеральни а пачахьалкхен хьакимашка дийхад, гIалгIай автономии меттаотта-яр».

Цу гулакха ха а низ а ца кхобеш, тайп-тайпарча вIашагIкхетарашка ухаш, къаьхийгарех вар Хьамзат. Цъхан сарахьа, маьрклажа боад къовлабенна ха яр из, Наьсарерча АТП таксист вола тха воша вера коа. Подвала чу Ючуваьнна, бензинах йизза йоккха канистраш хьайцар цо. Цу хана низткъало дар вайцига из доагор.

— Фу леладу Iа? — хьаттар аз.

— Пятигорске ваха везаш ва со тховсара, кхоачаделча новкъа чудотта бензин дIадахьа венавар со.

— Укх хана водаш хул Пятигорске? — цецваьлар со.

— Нах ба соца, депутат Фаьрганаькъан Хьамзат а волаш, — аьлар вошас. Кхетаде хала дацар, уж къаман гулакха болхаш болга. Цудухьа кхы цунга хатта хIама а хиланзар са. Хьамзат сона хьалха вайнавар Нохч-ГIалгIай телевидене. Кердача шерца ювзаенна, республикера цихеза нах гулбаь, гIалгIай передача яр, цунна юкъя дакъа лоацаш вар со а. Цун цъха дакъилг дIадахьа аьнна тIадилладар сона. Шийна дош делча, республикан бахархой дакъалабийца, Яндананькъан Жамалдас язьаь «Даьхе» яха стихотворени йийшар цо наьна меттала:

«БIарга мел еза, йIаьха я хьо,

Дега мел хет, шера я хьо,

Ва со кхеваь ва са Даьхе.

Йийий бIарг санна хоза я хьо,

Наьна дог санна тешаме я хьо,

Ва со кхеваь ва са Даьхе.

Хьа во сона ма гулда,

Хьа диках со ма валва».

Къаьстга хоза хийтар сона, цо из гIалгIай меттала йийша. Ше историк вале а, СССР Лакхехьарча Совета депутат вале а, къаман мотт безаш ва-кх из, аьнна, хийтар сона. Из безе, цунна ший нана, ший мохк безаргба яхача уйлан тIа сецар со. Из иштта хинна а хиннадар. Вай къаман бокъо яккха гIерташ, дукха къаьхийгадар цо. Цъхаькха цъхан моттигаца а хьаьнекхар цо, ший къам, даьй баьха лаьтта шийна боча долга. 1991-ча шера, дикка къа а хьийга, арадаьккхар цо Кац Михаила яздаь хинна (1926, 1929) «ГIалгIайче цIера юкъя» яха книжка.

Цунна «Дешархошка» яха дешаьхалхе язьяреш ба йоазанхо-историк Аксёнов Евгений Дмитриевичи Фаьрганаькъан Ахьмада Хьамзати. Ши книжка да цунна юкъя вIашагIтехараш. Хьалхардар да 1926 шера Буро тIа арадаьнна хинна «ГIалгIайче цIера юкъя» яха дувцар, шоллагIдар — 1929 шера Дона-гIарча-Ростове араьнна «Повттар» яха очерк. ТIехьардар дерригаш а 50 мара арадаьнна хиннадац.

Цудухьа из лаха хало хиннад царна. Амма Москверча (ЦГАОР) Октябрьски революцен кертерча пачахьалкхен архива Илман библиотекан болхлочо Семёнова Лина Дмитриевнас гIо даь, из корадаьд царна. 1926 шера арадаьнна хинна «ГIалгIайче цIера юкъя» яха книжка 1000 хиннад, из лорадеш леладь хиннад Иленаькъан Саварбика Башира. Иштта хала вIашагIтеха, цъхана арадаьккхад уж шаккхе вай мехкахоцо, депутата Ахьмада Хьамзата. Царех цаI сога а кхаьчад.

Цу книжка тIа я къаьстга Фаьрганаькъан Хьамзата язьаь «Боккхийча турпалый зIамигача къамах» яха дешаьхалхе а. Из дIайоалуш, СССР Лакхехьарча Совета доакъашхоцо язду: «М. Каца «ГIалгIайче тIема юкъя» яха дувцарий книжкеи, «Повттар» яха 1918 шера гIалгIай вахарерча бакъдолча, граждански тIемца дувзаденнаца хIамаех йола очерки гIалгIай къаман исторецара хьайца цъха дакъилг мара дац. Ца довш диса ший исбахьален йоазув арадаьккхарца дувзаденна, лоацца дувца безам бар са дешарашта, сай къаман исторецарча керт-кертерча моттигех лаьца...» ДIахо книжка пхе оагIон тIа язду цо, ший къаман го а ла а дийзача хIамаех лаьца. Цар тIа дувц вай юртех лаьца, пачахьа Iаьдала тийннача йоолах, къаман республика дIаяккхарах, нохчех Iотохарах, 1944 шера мохк бохабарах, 1957 шера юха меттаоттабарах, иштта кхы дIахо.

«ГIалгIайче цIера юкъя» яхача дувцара юкъярча цъхан дакъилга таржам даьд аз, гIалгIай меттала доаккхаш. «VIII. Юрта кхаьча сагото» яхаш да из:

«-Бовш латт... Вай берех цIераш етт...

Вай бераш дов...

— Хьужаре йоаг... МутаIаламаш боабу.

— ЗIамигача берашта урсаш хьекх...

Багара бага эцаш, чакхдоал сагото яхьа хоамаш...

Кхалнах-гIалгIай Мочкъий-Юрта урамашка гIолла корзагIбаьнна, саготонна шоай кулгаш кагдеш лел.

Лаккха мимар тIара, зовне а татане а хьахоз молла беш бола тIахьехам. Йиткъача а массанахьа чакхийоалача а оаза беза мукъам юрта массе мийнге кхоач, ценош сомадоах.

— Хьужаре лорае, бераш кIалхардаха.

Дукха ха я Мочкъий-Юрта йоккхача цIера алаш гу.

Хабараш дувц, из гIалгIай чуболча цIенах теха ци я, яхаш.

Дукха бераш доаладаьдар гIалгIаша Тиркал дехьарча доккхача маьждиге, царга Iарбий мотт Iомабайта.

Дувцачох, из маьждиг да-кх хIанз доагаш латтар.

ГIалгIай къонахий бац хIаьта?!

Уж шоай бераш кхо хетаций царна?!

Пхи бIаь ийс говрбаьри цаI мо, михьарбаьнна токхам санна, водар шахьара новкъа ваьнна.

ХIей, лоралургда-кх шо маьреш, беза мах бала-м безаргба шун цу къонача кортилгех.

ДухьалбоагIа дом ба кхесташ.

— Салам Iалейкум!

— Ва Iалейкум салам!

— «Фуд шахьар тIа? Мичахьа йоаг?

Хьужарех фу хиннад? Миштад вай бераш?!

— Хьужаренна хIама даьдац, берилгаш а дийна да «хетаргахьа».

(Цъхаволчоа «хетаргахьа» дале а, вокханна-м из «хетаргахьа» яха дош ира урс да.)

Йоагаш я герзаш чудола моттиг, подвала чура, салтий юхатохаш, духьаллатт Койнаькъан, Котананькъан, Гайдарананькъан, кхы а дуккхабараш.

Бакъда цар вахара тIехьхара миноташ я ераш.

ЦIа доагаш да, уж чуболча подвала чухийцад.

Нагахьа царна хIанз укх сахьате гIо ца дойя, уж бовргба.

Орцханаькъанвар дIахьалхавоал.

— «Мел нах ба царна тIалатараш?»

— Дукха ба... Гетгара дукха... Ши бIаь вар, цул тIехьагIа салтех дIакхийттаб герз кара мел дараш, массане гIалгIашта топаш етт».

Лотаделар дошлой бIаргаш.

Кулг хьальайдир Хьаьжал-моллас, тIаккха чIоагIа хозаш дар:

— «Новкъосташка хало еча, уж тесса буташ Iаьдал дий вай?»

Цо, юха ца хьожаш, ший говр шахьаргахьа лаьллар. Токхам цунна тIехьа боллабелар.

Сиха духьалиоагIар царна Буро.

Гуш я кераста дин дешар деша моттиг. Шахьара йист.

ГIалгIай дий дакъа бийкъар Орцханаькъанчо. Говраш тIара Iо а боссийта, гIаш чубигар.

Боабеш латтарашта оарцанха болхар уж.

Болхар маьрешта таIазар де.

СихагIа, кхы а сихагIа къайлабоалаш латтар малх, шахьар къайлайоаккхаш латтар сайрено, юкъя-юкъя седкъашцей кхувсача топашцей къега а къегаш...»

Кац Михаила ший дувцар тIа язьаь из моттиг я гIорваьннача йоазанхочун Базоркананькъан Идриса «ТIахьехам» яхача повеста ларде уллар а. Вайна ховча беса, гIалгIай кIалхарбоах оарцанха бахача дошлоша.

Ер сай йоазув чакхдоалаш, Фаьрганаькъан Хьамзат даькъалавуьца ловра, 70 шу дизарца, из могош-маьрша вахар а ловра.

Денал гойташ

Россе турпалхой цѣраш дагалаьца

Батайнаькъан Хьава

ПалгӀай метта хетадаьча итт денна юкьедагӀаш дар, вай къам мехкадаккха 79 шу дидара ди а. Цудухьа ПалгӀай республикан массайолча шахьарашка, юрташка дӀайихьар уж шаккхе а ди белгалдеш йола моттигаш. Цъа ишкол юстара йисанзар гӀалгӀай метта а иштта гӀалгӀай къам мехкадаккхара а лаьрхӀа шоай мел йола балха говзал хьагойташ йола кхетаченаш дӀаяхьара. Масала, Долакха-Юртарча ишколе укх деношка «Турпалхочун парта» яха вӀашагӀкхетар хилар.

Цу ишколе деша баьгӀача вай тарпалхошта хетадаь дар из. Уж бар вайна массанена дика бовзаш бола гӀалгӀай къаман денал дола кагий нах Батайнаькъан Баматгире Хьусен, Дахкилганькъан Ахьмада Ваха. 2004-ча шера ПалгӀай Республике тийшача балхах, нах сайрийна шоай гӀулакхех боакхача хана, милице формаш тӀайийха чуболабенача бӀехача гӀозаро дӀадихьар милице болхочун, къонача зӀамигача сага Дахкилганькъан Вахий вахар. Ше Ӏаьдала болхло хиларах тарра, духьаль-эттавар из цу моастагӀашта, бакъда моастагӀчун пхоро вожавир гӀов-сибат дола, къона

гӀалгӀай зӀамига саг. Бехк боацнах, духьал уж Ӏаьдала болхлой хиларах, цу бийсан дукха а боабир, царех дийца варгвоацаш, дика а денал дола а кагий нах бар уж. Иштта, кӀеззига ха яьнначул тӀехьагӀа, республикан ГОВД, РОВД лелхийташ йола моттиг а нийсьелар. Из дар 2009 шера маьцхали бетта (август) вурийтгӀагӀча дийнахьа. Гуйрийна Ӏаьдала болхлой шоай балха хьабаьха а хьабоагӀаш а мара хиннабац. Милице болхлой нийсбена мугӀарагӀа дӀаовтгашехь а, ГОВД, РОВД коанаӀараш йохаеш, чулаьллар цига, лелхаш долча герзах йиза «Газель» оала машен.

ХӀа аьнна из бӀаргагушшехь, цунна тӀаведар Батайнаькъан Баматгире Хьусен. Ший вахара уйла яцар цо цу хана, шийна могоар кӀалхарваккхар дар цун дагахьа. Бакъда дукхача адамца цигга валар а хилар цун, ийккхача машена чура лийлхача герзах хьаьнна гаргаш етталуш, дукха човнаш хинна, лозабаь, нах байна нийсденна хатар дар из. Хьусена гойтача деналах, майралах; Россе турпал ва ала мегаргда цох.

Иштта денал дола кагий нах деша баьгӀа ишкол я Долакха-Юртарьяр. Цудухьа, цар сий де аьнна, хьадийллар «Турпалхочун парта». Цу парта тӀа деша дагӀа таро йолаш хургда

дикагӀа деша бераш. Цу кхетаче дукха бар дешара моттигашка баькха хьаьший. Царна юкье вар милице полковник, ПалгӀай Республике ГӀолла йолча Россе МВД министр заместитель ТӀоаршхой Мухьмада Гийса, юрта администрате кулгалхо, иштта турпалхочун Батайнаькъан Хьусена воша Мухьмад а кхьибола беа хьаьший а. Кхетаче хьаьллаш, дикагӀйолча хьехарчо, Россе цӀихезача болхочо, Долакха-Юртарча ишколечра ТӀоалданаькъан Хьавас моаршал хьаьттар хьаьшашка.

«Вай дерригаш гӀалгӀай хиларах, гӀалгӀай меттала дувцаргда аз», — аьнна, дӀадоладир цо ший къамаьл.

Дахо Хьавас белгалдир, укх тайпара вӀашагӀкхетараш хьалхара дӀахьош цахилар. «Тахан вай безбеш бола, сий деш бола кагий нах тхоай ишколера дийша арабаьнна хиларах, оаха

доаккхал ду, — аьлар цо. — Из тӀехьа тӀабоагӀарашта дӀадала масал долаш, сий долаш, царна карагӀдаьннар цӀаккха наха дицлургдоацаш да. Даьхе баьхан, мохк лорабеш шоай са ца кходеш, лаьттарех ба уж. ПалгӀай цӀий пхьаьнашка кхекаш а хилча, гӀалгӀай дог чудоллаш а хилча, кхьча беса хила йиш яцар вай, укх бӀаьшере вайна тӀом тӀабенабар, аьнна. Валанза-м цӀхьаккха варгвац, бакъда иштта сий долаш, денал-майрал гойташ дӀавахар — из да цӀаккха а цар цѣраш вайна йицъяла йиш йоацилга, дизза декхар балха тӀехьа кхоачашдеш, вай кхоане баьхан долаш, шоай са Юдилла вай вежарий бицбе йиш яц. Эггара халагӀча хана, кхерабена юха ца боалаш, хӀара денна республикан дозонанаш лорадеш лаьттарех бар уж. Вала безам болаш цӀхьаккха а мича вода балха, бакъда къонахчал, денал

дараш мара бац цига хьалхарча мугӀарашка лаьттараш. Дала гешт долда царна», — аьлар Хьавас.

Укх кхетаче иштта белгалдир Долакха-Юрт ший сийлен исторе оагӀонаш йолаш хилар. Деникинцаш чугӀертгача хана а, вай къаман карагӀдаьннар дицлургдац вайна а вай тӀехьенна а. Ер мо йола кхетаче дӀахьош хилар, дешархошта чоагӀа эшаш да, хӀана аьлча цу тайпара гаьнарча исторе оагӀонаш а белгалйоах укхаза. ЗӀамагӀчарна ца довзаш дисар хьалха а доаккхаш, вай турпалхой цѣраш царна дӀа а йовзийташ, пайда эца безаш я ишкол. Царех бизза къаман къонгаш кхебара дика къахьагӀа деза. Воашта ховр царна дӀалуш, кхоана исторе оагӀон тӀа Юджаргдар хьалхадоаккхаш, кхеде деза вай бераш, вай тӀехье.

Отчетность общественных объединений

В соответствии с частью 1 статьи 29 Федерального закона от 19.05.1995 г. № 82-ФЗ «Об общественных объединениях» общественные объединения обязаны ежегодно информировать уполномоченный орган о продолжении своей деятельности с указанием действительного места нахождения постоянно действующего органа, его названия и данных о руководителях общественного объединения в объеме сведений, включенных в единый государственный реестр юридических лиц (отчет в произвольной форме), а также информацию об объеме получаемых общественным объединением от международных и иностранных организаций, иностранных граждан и лиц без гражданства денежных средств и иного имущества, целях их расходования или использования, а также об их фактическом расходовании или использовании.

Общественное объединение также обязано ежегодно публиковать отчет об использовании своего имущества или обеспечивать доступность ознакомления с указанным отчетом.

Управление Минюста России по Республике Ингушетия

ПОРЯДОК И СРОКИ ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ЕЖЕГОДНОЙ ОТЧЕТНОСТИ НКО!

Управление Министерства юстиции Российской Федерации по Республике Ингушетия (далее - Управление) уведомляет руководителей общественных объединений и иных некоммерческих организаций о необходимости исполнения обязанности по предоставлению в Управление отчетов о своей деятельности за 2022 год до 15 апреля 2023 года.

Формы и сроки представления отчетности утверждены приказом Минюста России от 30.09.2021 № 185 «О формах и сроках представления в Министерство юстиции Российской Федерации отчетности некоммерческих организаций».

Некоммерческие организации имеют право представить отчеты в Управление непосредственно, а также в виде почтового отправления с описью вложения по адресу: 386101, г. Назрань, пр. Базоркина, д. 16 А, либо путем размещения на Информационном портале Минюста России о деятельности некоммерческих организаций (<http://unro.minjust.ru>).

Отчетность некоммерческих организаций

Некоммерческие организации, учредителями (участниками, членами) которых не являются иностранные граждане и (или) организации либо лица без гражданства, а) также не имевшие в течение года поступлений имущества и денежных средств от международных или иностранных организаций, иностранных граждан, лиц без гражданства, в случае, если поступления имущества и денежных средств таких некоммерческих организаций в течение года составили до трех миллионов рублей, представляют в уполномоченный орган или его территориальный орган заявление, подтверждающее их соответствие настоящему пункту, и информацию в произвольной форме о продолжении своей деятельности в сроки, которые определяются уполномоченным органом (п. 3.1 ст. 32 Федерального закона «О некоммерческих организациях» (далее - Закон № 7-ФЗ).

В соответствии с п. 3 ст. 32 Закона № 7-ФЗ предусмотрено, некоммерческие организации, за исключением указанных в пункте 3.1 настоящей статьи, обязаны представлять в уполномоченный орган документы, содержащие отчет о своей дея-

тельности, о персональном составе руководящих органов и работников, документы о целях расходования денежных средств и использования иного имущества, в том числе полученных от иностранных источников.

При представлении отчетов в Управление путем размещения их на Информационном портале Минюста России о деятельности некоммерческих организаций в информационно-телекоммуникационной сети «Интернет» дублирование указанных отчетов на бумажном носителе не требуется.

Обращаем внимание, что непредставление или несвоевременное представление некоммерческими организациями указанных сведений является основанием для привлечения к административной ответственности, а также применения Управлением иных мер реагирования в рамках реализации контрольно-надзорных полномочий.

По вопросам представления отчетности, а также для уточнения порядка личного приема граждан по вопросам, связанным с предоставлением отчетности, необходимо обращаться по телефону (8734) 77-10-06; (8734) 77-30-25 доб. 311.

Некоммерческие организации, выполняющие функции иностранного агента, один раз в полгода размещать в информационно-телекоммуникационной сети «Интернет» или предоставлять средствам массовой информации для опубликования отчет о своей деятельности в объеме сведений, представляемых в уполномоченный орган или его территориальный орган.

Некоммерческие организации, указанные в пункте 3.1 статьи 32 Закона № 7-ФЗ, обязаны ежегодно размещать в сети Интернет или предоставлять средствам массовой информации для опубликования сообщения о продолжении своей деятельности.

Акха котамаш ебаш латт вай мехка

Талам лорадеш, оалхазараш дебаргдар деш бола болх д'аххухъ вай республике. Укх накъа вай аренашка д'ахийцар 20 акха котам. Гонахъарча Таламах дог лазаш болча Т'аблий-Юртарча наха 20 акха котам д'ахийцар, чарахъаш лелача моттигашка.

Ишттача накъаца хоза, беркате дола оалхазараш даржаргда вай республике.

Теркалде деза, акха котамаш хъун боккха пайда беш йолга. Хъунашта зе деш йолча Х'амай фу хоададу цу оалхазараша. Хало йоацаш Т'ангаръяла низ беннаб царна Дала.

Бийсан, шоаш тх'овса-ча хана, лайна Ток'алиоал уж. Шийлача хана, даа ялат тувса мара дезац царна. Дала хъаденнача хозача Талама хам беча, цун дозал довзача наха гонахъара моттигаш лораю, шоай болча низаца. Д'адахаца шера цу доазон т'а 10 оалхазар д'ахийцадар беркат доаржача бахархоша. Мехкарча нахага х'айкарал ду!

Боккъл а акха котамашта чарахъл де ма аха, ма доаде уж оалхазараш! Хозача Х'амай беркат ма хоададе! Хъакъале хилар дех, цу хъунашка лелача нахагара.

Йоккхача яхъашка дакъа лоацаргда вай республико

Гаьгенакъан Марина

«Россера Х'ама дохкар» яхача йоккхача яхъашка дакъа лоацаргда вай республико. 11 тайпара долча къовсамаша шоай болх д'аболабир укх бетта. Россерча ерригача миингаша дакъа лоацар моттиг я из.

Юртбоахаме къахъегараш, Т'адала болхлой, иштта кхыбараш а ба, цига дакъа лаца д'аязбала аьттув болаш. «Дикаг'йола тика», «Дикаг'йола тайп-тайпара Х'амаш йохка базар» яхача яхъе дакъа лаца дага болаш, эггара дукхаг'ла цу лостамех д'аязбелар вай мехкахой. Уж йоацаш, кхыйола яхъаш: «Дикаг'йола ярмарка», «Дикаг'йола Х'амаш йохка урам», «Сиха даар кийч-

ду дикаг'йола моттиг», «Х'ама йохкара дикаг'йола шахъар» — хургъя цига. Белгалде деза, уж яхъаш 2018-ча шера денз д'аххухъаш йолга. Геттара дукха нах д'аязбеннабар цига дакъа лаца д'адахаца шера.

ду дикаг'йола моттиг», «Х'ама йохкара дикаг'йола шахъар» — хургъя цига. Белгалде деза, уж яхъаш 2018-ча шера денз д'аххухъаш йолга. Геттара дукха нах д'аязбеннабар цига дакъа лаца д'адахаца шера.

Саг'ийна дулх декъаргда вай мехка

Коазой Мадина

21, 22-ча деношка, Даьла ший духъа, саг'ла д'адекъаш моттигаш хургъя вай республике.

Из могадаьр ва вай Мехкада Келаматанакъан Махъмуд-Т'аьла. Къам мехкад'аьккхача хана, Казахстане байнача наха т'ера деш саг'ла да из. Юрташкарча, шахъарашкарча администрацешка, дулх д'адекъаргдола нах хъакъоастабеш, болх дабихъаб.

6 тонни 200 кг дулх да таро йоацарашта, бошта, ха яхача наха, унахошта д'адекъаргдар.

Ерригача районашка дергда саг'ла. Ворх'и бежана дулх дохъийтаргда Пригородни районе бахача вай мехкахошта. Даьла духъа хилда вай мел леладер! Дала къахетам баь, гешт долда цу хийрача, шийлача мехка Даьхенах хъегаш байнача вай йижарашта, вежарашта! Цигара моттиг Дала давъалайойла цар!

Полиомиелитах дувцаш латт лораша

Султиганакъан Йоакъап

Шолжа-Шахъарерча берий беша полиомиелит яхача кхерамечла лазарах дувцаш хилар дарбанчера лораш. Ноаношта цар хълхдаьккхар, цу унзарча лазара духъала берашта шоай ханнахъа маьхий тохар мел лоарХ'амае да.

«Полиомиелит яхача лазаро дег'ла доккха зе ду. Вайна массанена ха деза, берк'алдуташ лазар из долга. Цу

т'ла кхачалехъ, лораша яхачунга ла а дийг'е, шоай берашта маьхий д'атохийта. Ханнахъа маьхий тохаш болх д'абахъаро даржийтаргдац полиомиелит вайцига», — аьлар лораша берий ноаношка.

Белгалде деза, полиомиелито берий букъг'ехка чура т'лум човхайийя, маьженаш д'алаьццача бер дусилга.

Ишколашка, берий бешамашка маьхий детта моттигаш хъайийллай.

Наьсарера коллектораш меттайоалаеш латт

Б'арахой Муслим

Наьсарера коллектораш ц'енъеш, болх д'абихъар цу г'улакха бехктокхаме болча къахъегамхоша. Хан-ханнахъа кулг тохаш, ший арг'ла оттаяь, д'ахъош болх ба из. Цох бола хоам тхога бир шахъара администрацен болхлоша.

Маре болхлоша яхачох, из боккха болх д'ахъош теркаме лавъар, цу г'улакха т'аг'олла бахархой леткъар. Шахъара администраце из г'улакх леткъадераш к'езига ахацар. Наха новкъа дола г'улакхаш къестадада, тоадара т'ехъа къахъегаргдолаш, лавърх'ла в'ашаг'ьелла тоаба я шахъара администраце.

«ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» ПРАВИТЕЛЬСТВА РИ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ КОРРУПЦИИ +7 (8734) 55-11-57, ЕДИНЬИЙ ТЕЛЕФОН СЛУЖБЫ СПАСЕНИЯ 112

сердало

Учредители:
Правительство
Республики Ингушетия и
ГАУ «Общенациональная
газета «Сердало»

Главный редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ:
360001, г. Магас,
пр. И. Зязикова, 12.

Адрес редакции и издателя:
Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована
Управлением Россохранкультуры
по ЮФО.
Рег. номер ПИ № ФС 10-6526
от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в
компьютерном центре редакции
газеты «Сердало».

Время подписания номера
по графику в печать:
1 марта 2023 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не
совпадать с позицией редакции.
При перепечатке
ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не
возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве
«Южный регион»,
с готовых диапозитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

Тпой-Юрта дийнахья 100 саг тӀаэцаргвола больница хьалгъеш латт

Султиганакъан Йоакъап

ГалгӀайчен Тпой-Юрта хьалгъеш латт 100 саг дийнахья тӀаэцаргвола керда больница. Цига таро хургья, 60 саг Ювужавеш, маьнгеш оттаде, аьлар «Сердало» газетига ГалгӀай Республикан ГӀишлон Министерстве.

«Карарча хана «Маяк» яхача ГӀишлонхой фирман болхлоша тайп-тайпара чура балхаш доахаш латт, чура а арара а балхаш йистедаха гӀерташ, кхъаьгаш ба уж. Цул совгӀа, гонахьяра доазув а тоадеш латт», — аьлар ГӀишлошьераша.

Чура сихонца тоадеш латт тховнаш, наӀараш дӀауvtтаеш бола болхлой кхъастта кхъаьгаш ба, кафель Ютохаш бола болх а дӀабодаш ба.

ЛаьрххӀа йолча «УнахцӀено дегӀайоалаяр» яхача проетках тоаеш латт вай дарбанчеш, дуккхаяраш керда хьалгъеш а латт.

Пачхьалкхено миллионаш ахча дӀадахьтад цу гӀулакхага, цудухья сиха йистеаккха езаш а я из.

ГалгӀай спортсменаш тхэквондох котбаьлар

Гаягенакъан Марина

Ткъеста галгӀайчен спортсмен тхэквондох йолча йийлача яхье котваьлар. Уж бар 11-12 шу, 14-16 шу даьннараш. Яхьаш дӀайихьар Шолжа-ГӀалий тӀа, аьнна, хоам бу «Сердало» газетига ГалгӀай Республикан масса-

зарча викала зарбан болх ле-лабераша.

«ГалгӀайченна ялх спортсмено дошо мейдилгаш яхьар: Къамурзой Ийисас, Муталанакъан Мухьмада, Хуценакъан Мухьмада, Боканакъан Асхьаба, Меданакъан Адама, Хидиранаькъан Або-Ба-

кара. «Дотув» даьккхараш ба Мержой Иаддал-Малик, Эсамарзанаькъан Адам, Хьаьшанаькъан Мухьмад, Налганаькъан Мухьмад, Муталанаькъан Иаддал-Малик, Циздой Мансур, Овшанаькъан Мухьмад-Амин.

КхоалагӀа моттигаш кхъаьчар Моашхой Мухьмада, Хидиранаькъан Денена, Тимарзанаь-

къан Дамира, Албохчанаькъан Мухьмад-Амина, Шоанахой Исмавала, Къамурзой Мухьмад-Басира», — йоах хоамо.

ЛаьрххӀа волча ГалгӀайчен массазарча викало дег чура даькьалабувц къона спортсменаш, дӀахо а шоаш хержача наькь тӀа цар толамаш дахар а лов.

ГОбъявления

Джейрахский Районный Совет проводит аукцион по продаже имущества. Автомобиль легковой Идентификационный номер (VIN) XW7BKU4FK105107436, Марка, модель TOYOTA CAMRY, год выпуска 2016.

Заявки на участие в аукционе принимаются: с 09:00ч 06.03.2023г. по 18:00ч. 07.04.2023г. Информация на официальном сайте торгов РФ в информационно-телекоммуникационной сети «Интернет» www.torgi.gov.ru, Джейрахского района www.jeyrah.ru. Проведения аукциона в электронной форме - АО «ЕЭТП» www.roseltorg.ru. Обращаться по адресу: Р.И., с.п. Джейрах, ул.Льянова 37, Тел. 8(8734) 33-11-45, эл.почта: Djeirah-Raisovet@mail.ru.

***

Утерянный аттестат А № 3481678, выданный СОШ №12 с. п. Плиево в 1999 году на имя Хамхоева Рустама Исаевича, считать недействительным.

***

Утерянный диплом, выданный Политехническим колледжем г. Назрани в 2017 году на имя Марзаганова Бекхана Ибрагимовича, считать недействительным.

***

Утерянный диплом КЕ № 44225, выданный ИнГУ в 2011 г. на имя Аушевой Азы Соварбековны, считать недействительным.

Тайп-тайпара яхьаш дӀахьоргья республике

Гаягенакъан Марина

Тайп-тайпара оагӀонаш чулоацаш йолча латара Федерация кулгал деш Хьоашаланаькъан Иалихан хургва.

Из моттиг хӀанз мара вӀашагӀьеллаеце а, укх шера дӀадахьа дезача гӀулакхий боарам кхъоастаьабь болх-

лоша. 2023-ча шера дӀаяхьа лерхӀ тайп-тайпара говзалаш гойташ йола 4 яхь.

Яхьашка даькьа лоацараша хьокхаргда ладсаькх тохар, урсаш ловзадар, хьалхавоаларгах адар, иштта кхьодола кхъовсамаш. Тайп-тайпара оагӀонаш чулоацаш йола спорт вай республике геттара яржаш латт. ЧӀоагӀа де-

заденнарех да бахархошта ладсаькх деттар. ТӀехьарча шерашка даьржад урсаш ловзаду гӀулакх а.

Наьсаре, Сурхо тӀа, Буро кӀалха, Юкьерча Ачалкхе баха кагирхой таханарча дийнахья уж говзалаш Юмае хьалаш эшаш ба. Ма хулла сихагӀа из гӀулакх дӀадоладе лов царна.

Котало ера вай мехкахочо

Гаягенакъан Марина

Новочеркасск яхача шахьаре кӀалкхетаргах лета, котало яхьаш цӀавера 15 шу даьнна вай мехкахочо. Кхъовсам дӀабихьар дӀадахача

шоатта дийнахья Ростовски областе.

«Боец» яхача спортивни клубо кхевача Боканакъан Назира елар хьалхара моттиг. Кубкаши грамота-

ши енна белгалбир хьалхара моттигаш яьхараш. Кхо шу да Назир латаш хьавоагӀа.

Дуккхача яхьашка хиннав из цу юкьа, пхезза регионални турнирашка ваха вийзав. Цун керттера тренер волча

Зайцев Александра яхачох, Назира дика вӀаштӀехьадоал 96-ча гвардейски стрелкови девизе 33-ча Шахтински лице деша а, спортклубашка кийчо еш хила а.